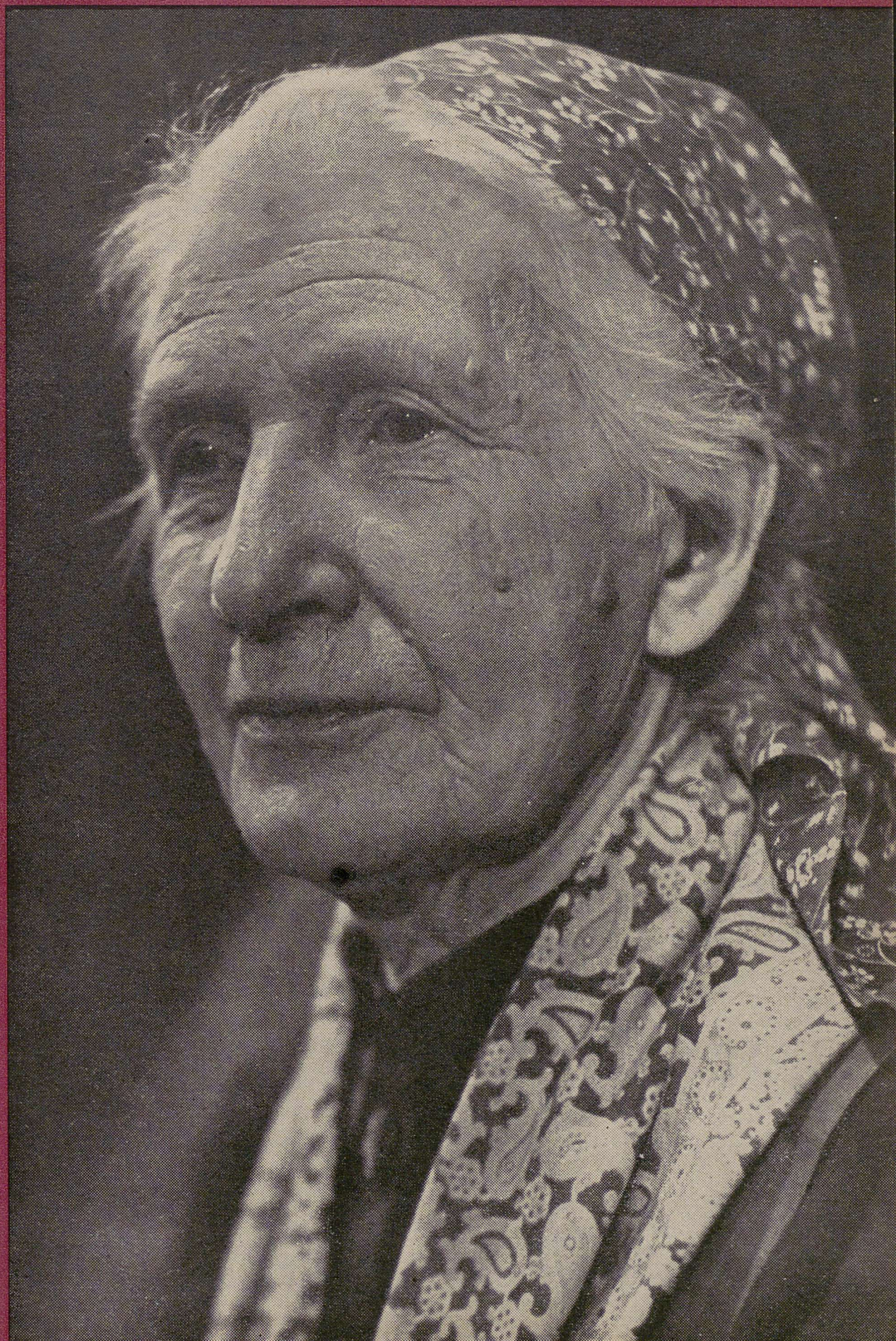

ROČNÍK

VI.

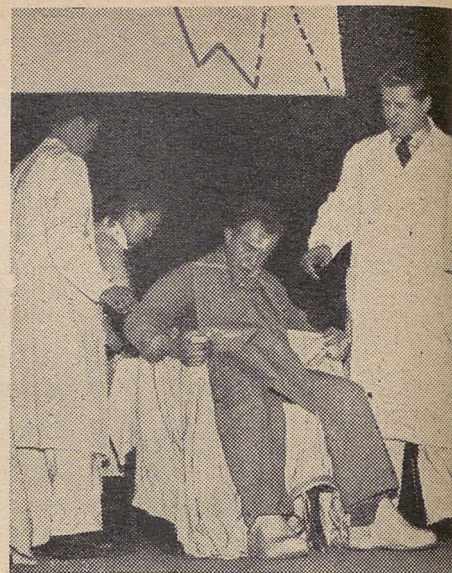
1960

Lope de Vega: Chytrá milenka. Stránského záběr z inscenace ZK Východočeských konserváren a lihovarů

OCHOTNICKÉ VTEŘINY

OB Pokrok Praha 11 uvádí Trinnerovu operetu Nebe za pět tisíc. Foto J. Pražák

H. Nezvalová v roli pasáčka a M. Štibich v titulní roli pohádky O veselém hrobaři. Soubor Máj Praha, foto Mínc

Žižkovské Divadlo spojů uvádí Casonovu hru Sedm výkřiků na moři. Foto Weiss

K souborům, které se odvážily inscenovat Optimistickou tragédii, patří i Haná — ZK Sandrik Vyškov

IDEOVÁ A ORGANIZAČNÍ KONCEPCE XXX. JIRÁSKOVA HRONOVA

Jubilejní XXX. Jiráskův Hronov bude uspořádán jako nesoutěžní celostátní přehlídka nejpozoruhodnějších, ideově a umělecky nejkvalitnějších divadelních představení, vyjadřujících socialistickou objevnost divadelní dramaturgie a kvalitu divadelního projevu. Přehlídka bude školou a ukazatelem nové cesty ochotnického divadla, vyzdvihne vysoce poslání lidové umělecké tvořivosti a zvláště ochotnickou činnost.

Přehlídka se bude konat v roce 15. výročí osvobození ČSR Sovětskou armádou. Má proto ukázat vysokou úroveň a úspěchy, kterých dosáhlo naše ochotnické divadlo za uplynulých 15 let, jeho sepětí s výstavbou socialismu v naší zemi i jeho místo při dovršení kulturní revoluce. XXX. Jiráskův Hronov naváže na nejlepší a nejzdravější tradice z dosavadních devětatvácet ročníků vrcholné přehlídky amatérských divadelních souborů se zdůrazněním některých prvků, vyplývajících z dvojnásobného jubilea. Znamená to především, že hledisky pro sestavení programu XXX. Jiráskova Hronova bude dramaturgická podnětnost představení k 15. výročí osvobození a jí odpovídající kvalita provedení inscenace, společenský dosah vystoupení, vnitřní život ochotnických souborů, uvedení několika základních Jiráskových děl, utváření ideové jednoty ochotnického a profesionálního divadla i prohlubování mezinárodních styků. Při sestavování programu a zpracování ideové i organizační části přehlídky bude přihlíženo ke zkušenostem z XXIX. Jiráskova Hronova, v jehož koncepci byla řada nových prvků.

Výběr představení bude proveden z kvalitních inscenací, dramaturgicky vhodných pro jubilejní Jiráskův Hronov. Představení ohlášena z jednotlivých krajů zhlédnou členové pracovního kolektivu, jmenovaného ministerstvem školství a kultury v hododě s Ústřední radou odborů z řad zkušených ochotnických pracovníků, profesionálních umělců, pracovníků Ústředního domu lidové tvořivosti a metodiků domů osvěty. Členové tohoto kolektivu provedou rozbor jednotlivých představení za účasti členů krajských poradních sborů pro divadlo a zástupců krajských domů osvěty a doporučí představení vhodná pro Jiráskův Hronov. Po zhlédnutí doporučených představení navrhne čtyřčlenná porota, jmenovaná ministerstvem školství a kultury, program přehlídky. Práce této poroty se bude řídit zásadami dohodnutými ministerstvem školství a kultury, Ústřední radou odborů a Ústředním domem lidové tvořivosti. Krajské domy osvěty ohlásí vhodná představení k výběru Ústřednímu domu lidové tvořivosti nejpozději do 30. 4. 1960. Návrh programu projedná Ústřední poradní sbor pro divadlo a poté jej předloží do 20. 6. 1960 předsednictvu Ústřední komise LUT k projednání.

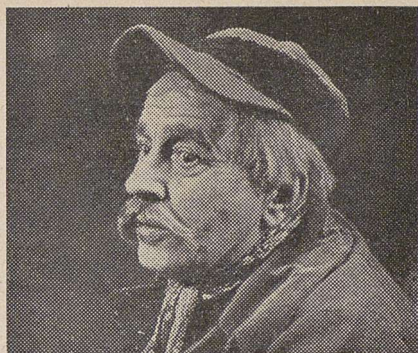
Program bude mít zhruba asi tyto proporce: 7 českých ochotnických souborů, 2—3 slovenské soubory, 2 představení profesionálních souborů, 2 programy malých divadelních forem.

Při výběru bude sledována zásada, aby v programu byla díla vhodná k dvojnásobnému jubileu, 2—3 základní díla Jiráskova, představení pro děti a mládež (z vítězných souborů IV. Šrámkova Písku), úrovní odpovídající představení vesnických souborů (z vítězných představení celostátní soutěže). Přesné proporce výběru budou stanoveny podle kvality jednotlivých představení. Ukáže-li se potřeba zařadit do programu některou z nových her, dosud nenastudovanou, popř. nebude-li kvalitní inscenace Jiráskovy hry, uloží ministerstvo školství a kultury Ústřednímu domu lidové tvořivosti, aby zajistil nastudování této hry pro celostátní přehlídku některým z předních souborů.

Pořadatelem přehlídky bude ministerstvo školství a kultury, Ústřední rada odborů a ONV Náchod, který zajistí organizaci celé akce. XXX. Jiráskův Hronov bude probíhat od soboty 13. srpna do neděle 28. srpna 1960. Organizační předpoklady ke konání přehlídky a doplňkové programové akce k zajištění společenského života zajistí přípravný výbor, jmenovaný radou ONV v Náchodě.

Také při jubilejním XXX. Jiráskově Hronově budou probíhat akce souběžně v Hronově i v Náchodě. Přehlídce bude dán důsledný pracovní charakter, aby jí bylo plně využito k poučení a školení ochotníků. Bude přihlíženo k tomu, aby denní program nebyl přepřihován a jednotlivých akcí bylo méně než v minulosti, zato však kvalitnějších.

U příležitosti XXX. Jiráskova Hronova bude uspořádán jednodenní celostátní aktiv divadelních ochotníků. Spojení celostátního aktivu s přehlídkou umožní projednat ochotnické záležitosti v pracovní atmosféře výsledků dosavadní práce, zajistí dosud postrádanou úplnou účast inspektorů pro kulturu z KNV, metodiků krajských domů osvěty i dalších pracovníků na XXX. Jiráskově Hronově a bude cennou součástí významného jubilea čs. ochotnického divadla. Na tomto aktivu budou m. j. vyhlášeny výsledky celostátní soutěže vesnických divadelních souborů a předáno uznání ministra zasloužilým ochotnickým pracovníkům a nejlepším kolektivům.

J. Jiráček v roli Zimy

Scéna muzikantů

Klásek (V. Hrdina) a Klásková (E. Taclová) z inscenace RK Hedva, Letohrad-Orlice. Foto Venclová

Mlynář (Houštěk) a Kněžna (Šenková) z Lucerny v provedení ZK MAJ Hronov, snímky M. Stránský

PLZEŇSKÉ STUDIO MEDIKY

uvádělo Borchertovu hru Venku přede dveřmi. V hlavní roli Beckmanna S. Marovič, L. Puchingerová v roli paní Krammerové a J. Čermák jako Jednonohý

Na počest 15. výročí osvobození

Akce, kterou náš časopis vyhlásil ve svých prvních dvou číslech, nese další ovoce. Sít poradních sborů pro divadlo vzala vyhlásování socialistických závazků za svůj čestný úkol a naši redakci došli v minulých týdnech další závazky, o nichž zde alespoň stručně informuje ochotnickou veřejnost.

Brněnské soubory (je jich 55) přijaly výzvu k závazkům na svém lednovém aktivu. První vyhlásil svůj závazek soubor **RK MEZ Židenice**, který medávně oslavil 60 let svého trvání. Jeho členové se mj. zavázali uspořádat pro mladé ochotníky školení, každou hru reprízovat v sídle patronátních závodů a na patronátním JZD v Záblatí, sehrát dvě představení pro děti zaměstnanců svého závodu, odpracovat brigádnicky 150 hodin na úpravě společenského střediska v Dělnickém domě (Kosmákova ulice) a 100 hodin na patronátním JZD, kde brigádu spojí s kulturní besedou pro zemědělce.

Soubor **Hornického domu kultury v Horním Slavkově** vejde ve styk s kolektivy, které soutěží o titul Brigáda socialistické práce, aby dosáhl jejich plné účasti na kulturním životě města, nastuduje nad plán pásmo k 15. výročí osvobození a převezme patronát nad vesnickým souborem. Kromě dalších závazků odpracuje ještě každý člen souboru 5 hodin při adaptaci hlediště pro širokoúhlý film.

Soubor **SDZ v Sedlčanech** objedná s pásmem jednoaktovky s protifašistickou tematikou 10 obcí okresu, věnuje z výtěžku svých představení Kčs 2000 pro vybudování pomníku padlým rudoarmějcům a převezme patronát nad soubory osmiletky a dvanačtiletky v Sedlčanech a dětským a dospělým souborem v Lichovech.

Soubor „**Siréna**“ v **Šenově u Ostravy**, který patří k nejlepším souborům Čs. svazu požární ochrany, uzavřel příkladný závazek ve formě **šenovské výzvy** všem divadelním souborům ČSPO, aby uzavíraly podobné závazky a nacvičovaly hry se současnou tematikou. „Siréna“ převezme patronát nad začínajícím souborem OB v Havířově, uvede desetkrát ve své obci a v okolí Karvašovu Půlnoční mši, celý kolektiv souboru zhlédne Arbuzovovu hru V hodině dvanácté ve Státním divadle v Ostravě, kde si o inscenaci pohovoří s režisérem, dramaturgem a herci divadla a dále rozšíří oblast činnosti dramaturga souboru. Jejich dramaturg nebude pečovat jen o výběr her a nástěnku divadelních aktualit, ale bude též organizovat školení a vzdělávací desetiminutovky a zajistí lepší využívání příruční knihovny, zvláště časopisů Divadlo a Ochotnické divadlo. Kromě toho zajistí členové souboru kompletní noční výmlat v místním JZD.

Soubor „**Jirásek**“ **ZK Benar v Benešově nad Ploučnicí** oslaví ve výročním roce současně 15. výročí své ochotnické práce a vůbec českého ochotnického divadla ve svém pohraničním městě. Uvedl za těch 15 let 60 premiér a 180 představení, která zhlédlo téměř 40 000 diváků. V jubilejním roce soubor uvede Čepurínova Dvě setkání, Zeyerova Radúze a Mahulenu a hru Zaka a Kuzněcova Stalo se včera. Kromě toho připraví pět večerů malých jevištních forem. Jeho členové odpracují 200 brigádnických hodin na stavbě nového koupaliště, převezmou patronát nad vesnickým souborem v Heřmanově a budou o činnosti souboru soustavně informovat veřejnost v závodním časopisu Přást a v okresních novinách Družba.

Známý moravskotřebovský ochotnický pracovník a organizátor **Josef Holec** uzavřel individuální závazek, v němž nacvičí hru nebo pásmo s mládežnickou skupinou, odpracuje 30 brigádnických hodin, pomůže při organizaci okresního kola STM, po celý rok bude pomáhat vesnickému souboru, povede kroniku moravskotřebovského „Tyla“, bude podávat zprávy o ochotnickém dění do Ochotnického divadla, jemuž získá další předplatitele.

Soubor „**Tyl**“ **OB Čelákovice** dal v závazku k dispozici pro zájezdy inscenaci Karvašovy Půlnoční mše, převzal patronát nad dramatickými kroužky čelákovické devítiletky a jedenáctiletky, jakož i nad mládežnickým souborem v Záluží.

Z Ledče nad Sázavou dostali jsme dva závazky, souboru „**Tyl**“ **ZK Kovo-Finiš** a souboru **ČSM jedenáctiletky**. Oba kolektivy dle závazku úspěšně spolupracují, tak např. v mládežnické inscenaci Corrinthových Trojanů vytvářejí členové „Tyla“ postavy dospělých a zase mladí po maturitě rozmnoží řady závodního souboru.

Rovněž jednotlivé okresní poradní sbory pro divadlo uzavřely řadu závazků. Naši redakci byl zaslán závazek **OPS(d) v Klatovech**, jehož členové provedou seminář pro vedoucí dětských divadelních souborů, zapojí se jako porotci a instruktoři nejen do celostátní soutěže vesnických souborů, ale i do okresního kola STM. Kromě toho bude OPS(d) spolupracovat s pořadateli obou letních festivalů v Nýrsku i v Makově a zaměří instruktážní pomoc na skupiny malých forem, jimž pomůže v přípravě předvolebních agitačních programů.

ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY

F A D Ě J E V M L A D Á G A R D A

S E T K Á N Í N A J E V I Š T I

Mládežnický soubor ZK Závodů Jana Švermy Brno uvedl v jubilejním roce osvobození naší vlasti Ochlopkovovu dramaturgii Fadějevovy Mladé gardy. Představení 30. ledna se zúčastnilo také 9 sovětských turistů-ochotníků či zájemců o ochotnické divadlo. Fotoreportér M. Macha zachytil nejen záběry z představení, ale v šatně divadla také v přátelském rozhovoru Jelenu Novodějovovu, studentku z Kyjeva, představitele Olega F. Matouška, Ninu Štěblovskejovou, techničku z Kyjeva, a představitelku Ljuby Ševcovové B. Malčíkovou.

Zemědělská technická škola v Telči má v řediteli inž. Jaroslavu Dudkovi nejen vynikajícího odborníka v zemědělství, ale i dobrého pedagoga, který chápe význam kultury pro život vesnice a ví, jaké lidi dnes i zítra naše vesnice potřebuje.

Již loni napsal pro své žáky dramatickou scénku z družstevního prostředí, kterou několikrát zahráli. Letos napsal celovečerní dramatické pásmo o životě dnešní družstevní vesnice, v němž jeho patnáctiletí a šestnáctiletí svěřenci předvádějí život zemědělské mládeže a nastavují dospělým zrcadlo dobrých i špatných stránek života JZD. Jednotlivé scény spojuje konferenciérka a pásmo je zpestřeno vystoupením mládežnického souboru, který předvádí zpěvní, recitační a hudební program jako zkoušku a pak jako úvod družstevní schůze. V pásmu jsou zapojeni všichni žáci obou prvních ročníků (25 chlapců a 16 dívek), kteří vystupují jako herci, zpěváci či hudebníci nebo se starají o výpravu, kterou si ovšem udělali sami a jednoduchým způsobem ji obměňují tak, aby se dala použít i na nejmenším jevišti. Nejde tu o hluboké dramatické

V E L K Ý P Ř Í K L A D

dílo, ale mladí herci hrají s chutí a účinek na diváky je dobrý. Kolektiv vede obětavý a zkušený režisér Jaroslav Horák, předseda okresního poradního sboru pro divadlo, který pásmo nacvičil a seznámil mladé ochotníky se základy líčení a jevištní techniky.

Pásmo bylo uvedeno jako závěr celodenního průzkumu hospodaření JZD, které provedl inž. Dudek s dalším lektorem Společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí inž. F. Holubem, učitelem ZTŠ. Autor své pásmo, které již dnes svědčí o jeho dokonalé znalosti vesnických lidí, ještě v detailech propracuje a pak bude provedeno v dalších dvanácti obcích, kde se o ně jeví zájem a jistě dobře splní svůj úkol.

Ředitel Dudek plánuje další soustavnou výchovnou činnost na celou dobu pobytu žáků ve škole. V I. ročníku se vhodnou četbou, jejím rozbo-

rem a prací na jednoduchých scénkách seznamují se základy divadla a jeho techniky, učí se zpívat, recitovat a hrát na hudební nástroje. Ve II. ročníku zdokonalují své poznatky zájezdy do Horáckého divadla a pracují sami na aktovkách a hrách pro mládež pod vedením zkušeného režiséra. Ve III. a IV. ročníku stane se režisér jen poradcem a žáci se budou pokoušet o vlastní režii v hrách, úměrných jejich silám.

Konečným cílem je, aby mladí lidé, kteří se po absolvování školy vrátí na vesnice, byli nejen dobře připraveni po stránce odborné, ale aby se mohli dobře uplatnit i v kulturním životě vesnice jako herci, režiséři, vedoucí kroužků — a to i tam, kde bude nutno začínat z ničeho. Ještě zmínka o tom, že na škole počítají také s uspořádáním řidičského kursu a fotokroužku s heslem: Od fotoaparátu přes promítačský kurs k filmové kameře.

A nakonec povzdech redakce: Kéž bychom takových Dudků měli nejen všude tam, kde se vychovává pro naši vesnici technická inteligence, ale i tam, kde vychovávají vesnické učitele!

J. L.

VESNICKÝ s o u b o r

Soubor na „zájezdu“

Mráz. Třeskutý mráz. Umrzlý sněh chrustí pod botama, hvězdy propalují noc, narudlý srpek měsíce trčí za komínem trojtřídní školy jako oblé pero za slováckým klobúčkem. Lidé přešlapují, dýchají si do dlaní a všichni vcházejí do dveří hostince, z nichž do lednové noci vyšplíchne proud světla. Přicházejí i z Luhačovic. Podivné? Snad.

Nepatrná vesnička ztratila se mezi stráněmi i se svými osmi sty šedesáti obyvateli jako pohádková země za devatero horami, vodami a lesy. Bude-li se léčit v Luhačovicích, zabloudíte možná na některé ze svých procházek do Pozlovic, rozpačíte pokrčíte rameny a raději se vrátíte na lázeňskou kolonádu. Jste-li však zvědaví a máte rádi divadlo, tu podivnou věc, která člověka jednou popadne za srdce a nikdy nepustí, nebudete litovat. Vždyť samotní Luhačovjané přicházejí sem po lesních stezkách a pozdě v noci se vracejí domů. Tak tomu bylo i ve středu 20. ledna, kdy umrzlý sněh chrustil pod nohama, hvězdy se propalovaly noci a srpek měsíce trčel za komínem trojtřídky jako oblé pero za slováckým klobúčkem.

Divadelní soubor OB v Pozlovicích uváděl Nušičovu „Paní ministrovou“. Ve středu. Ve všední den. Soboty a

neděle patří totiž plesům; MNV má smysl pro kulturu. Lidem to nevadilo. Obsadili sál do posledního místa. Nad hlavami diváků se vznášely barevné balónky a krepové jábory — výzdoba k poslednímu plesu — a z jeviště promlouvala slova Nušičovy satirické komedie. Soudruzi ze souboru divákům

V údolí nedaleko Luhačovic leží malá vesnička Pozlovice. Má 860 obyvatel. Na mapě ji nenajdete. Ochotnický soubor tu koná obdivuhodnou práci

dobře poradili. Napsali jim do programu: „Podívejte se pozorně kolem sebe! Možná, že uvidíte ženy, kterým stačí jen o málo vyšší postavení jejich manžela, aby se oděly v měšťáckou nadutost a povýšenost. Nepíchlají tyto ostny také vás?“ Každý z diváků byl obdařen programem s touto radou; a každý porozuměl. Viděli jsme to na jejich tvářích, slyšeli jsme o přestávkách. Představení talo do živého.

Z představení „Paní ministrové“

Kolektiv technických pracovníků

Zatímco se členové souboru odličovali a převlékali do „civilu“, vklouzl jsem všetečně na jeviště. Až přijedete do Pozlovic, nedělejte to. Mohlo by se vám přihodit totéž, co se přihodilo mně: na delší dobu jsem totiž ztratil řeč. To, že má jeviště všeho všudy ne víc než třikrát čtyři metry, to by snad ještě nic nebylo a někdo v tom možná uvidí přepych, ale ta odyssea potom! Jenom se pokuste bez průvodce najít šatnu nebo něco, co by se jí alespoň vzdáleně podobalo. Z jeviště jsem se dostal do jakési ponuré a promrzlé chodby, z chodby na dvůr, ze dvora — pardon, o tom raději pomlčím — nezbylo než se vrátit do sálu. Herci nakonec byli objeveni v kuchyni laskavého hostinského. Musí se tam přes hospodu. Bude-li to chtít zkusit, vyžádejte si pro jistotu spolehlivého průvodce.

S ochotníky je to také takové zvláštní. Více povědí oči než ústa. Jenom se do široka usmějí, mávnou rukou a hovoří o Pavlíčkově Černé vlajce, kterou budou hrát do soutěže vesnických souborů. Přece však se mi podařilo vydolovat nějaké informace.

Ochotnické divadlo v Pozlovicích má bohatou tradici. Ovšem, ne vždy

právě nejhonosnější, ale přece jen stojí za kus řeči. Vždyť podle kronikářských záznamů už v roce 1911 vyjádřila se jakási „vzdělaná“ paní, že tohle divadlo je jenom pro sprostý lid. Od roku 1906 hrálo se nepřetržitě. Třikrát až pětkrát do roka. Omladina, Sokol, Orel, proklínání bezvěrci-socialisté, jak píší ve svých záznamech kronikáři Omladiny, téměř celá vesnice, tehdy nepřátelsky rozdělená, závodila na prknech o sympatie diváků. Střídaly se hry nejrůznějších žánrů a hodnoty: Jakou našel Jakub melu na zlou Teklu, Langrova jízdní hlídka, Maryša V. a A. Mrštíků i dramatizace pohádky Boženy Němcové O Maruše a dvanácti měsíčkách, jednoaktové hry, společenské večery s recitací — po celý rok tu bylo živo. V čele pokrokového divadla stál soudruh Slezák, otec dnešního režiséra. Zaměstnanec ČSD. Válečný invalida.

Už řadu let patří soubor k osvětové besedě. S dobrým divadlem začali soudruzi v ČSM. Získali kolem dvacítiky mladých a dali se do práce. Nejdříve vyzkoušeli své síly na pohádkách pro děti. Soubor dorůstal, uzrával a rozšiřoval se. Dnes má k dispozici asi 65 osob. A další se hlásí! Není tedy divu, že tu mají svého kronikáře, kolektiv technických pracovníků, fotoamatéra (připojené záběry jsou jeho prací) a další obětavce. Všichni jsou pro práci v ochotnickém divadelnictví.

Záběr z představení Nušičovy hry Paní ministrová, v titulní roli I. Slezáková

tví zapálení. Nevadí jim ani to, že jejich zkušebnou je kuchyně režiséra. Množství pohádek pro děti, Šajrákovo Kudy kam, Stehlíkova Selská láska, Jiráskova Vojnarka a další hry — to je radostná bilance pozlovického divadla.

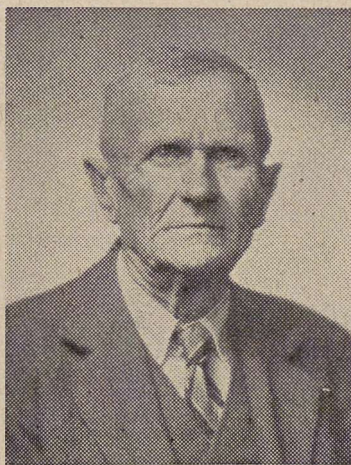
Kdo tu vlastně hraje? Dělník z kanálů, členové JZD, všichni tři učitelé(!), automechanik, zedník, frézář, soustruž-

ník, děvče z kanceláře, důchodce atd. Znáte přece naše lidi. Opraví televizor, auto, vyrobí jeřáb, kterým by i to nejtěžší lidské srdce přenesl, otevrou oponu před nejskvělejšímu divadlem naší doby: před skutečným životem socialistické společnosti.

V Pozlovicích to udělají.

Přisahal bych na to.

MIROSLAV KAPINUS

Před sto lety bylo v naší obci sehráno první představení — a jak je v kronice uvedeno, byli v obci pouze dva lidé, kteří do té doby divadlo viděli. Naši předkové hrávali na provizorním jevišti i náročné hry, mezi nimiž nechyběly hry Klicperovy, jehož jméno soubor nesl až do r. 1926 a od r. 1958 znovu.

Oslavy jsme zahájili již 23. ledna

STO LET DIVADLA V NEDĚLIŠTÍCH

třetí reprízou hry M. Kubátové Jak přišla basa do nebe, kterou zhlédli účastníci 5. lekce dálkového studia ochotníků Hradeckého kraje. (Poznámka redaktora: Zúčastnil jsem se — a bylo to pěkné představení, dýchající velkou láskou k divadlu.) 24. byla uskutečněna výroční schůze, na které jsme vzpomněli památky všech zakladatelů ochotnického divadla v naší obci a odměnili ty, kteří ještě dnes jsou mezi námi. Mezi ty nejstarší patří paní Marie Voláková (83 let), Václav Havrda (82 let) a František Ságner (81 let). Zvláště soudruh Ságner, který hrál divadlo od svých osmnácti a dodnes nám aktivně pomáhá svými zkušenostmi a kritikou, je u všech ochotníků velmi oblíben. Po každém představení napjatě čekáme, co nám na to řekne děda Ságnerů.

V rámci oslav jsme také uspořádali první ples ochotníků a za spolupráce odboru školství a kultury rady ONV v Hradci Králové divadelní měsíc, na

němž vedle hostujících souborů sami uvedeme Cachovu hru Moje teta — tvoje teta a naše mládež pohádku. Na počest 15. výročí osvobození jsme uzavřeli závazek upravit svépomocí přírodní divadlo tak, aby se v letních měsících u nás mohla konat krajská přehlídka, v jejímž rámci uspořádáme výstavu archivních materiálů ze života našeho souboru a historie ochotnictva v okrese a v kraji.

My dnes pracujeme za daleko lepších podmínek, než naši předchůdci. I když na malém jevišti, ale snažíme se je přizpůsobit novým podmínkám a stále náročnějšímu obecnímu, kterému chceme dávat dobré divadlo a dobrou zábavu. Loni se nám podařilo přivést do souboru většinu mládeže naší obce a jsme pevně přesvědčení, že budou s láskou a optimismem po vzoru našich předchůdců v našem ochotnickém divadle pokračovat.

Ladislav Strňhavka

Náměstí v Rouchovanech

O LIDECH, KTERÍ MAJÍ RÁDI DIVADLO

Rouchovany jsou na jihozápadní Moravě. Mají slavnou historii, ale na nejbližší nádraží dvacet kilometrů. A tato druhá skutečnost zastavila v minulém století rozvoj městečka a teprve v posledním desetiletí autobusové spoje přinášejí nový život. A tato komunikační izolace pomáhala vytvořit silnou místní tradici.

K tomu ještě jsem nedávno dočetl Nezvalovy vzpomínky „Z mého života“ a chtěl jsem se podívat dnešními očima na místa básníkovy mládí.

Shodou okolností jsme do Rouchovan jeli okolo tavičkovického zámku, v jehož parku slavil o prázdninách student Nezval se sestrou Vlastou úspěchy v Čapkově „Loupežníkovi“. A za romantickým údolím Rokytne byly Šemíkovice, vesnička tolikrát vzpomínaná a oslavovaná v jeho poeziích. V předčasném zimním soumraku jsme měli šemíkovickou školu, před níž na prostranství pořádá mladý Nezval pro obyvatele ze šedesáti čísel ochotnická představení.

Rouchovanský kulturní život je sou-

středěn v sokolovně. Právě nyní tam sice začínají brigády na přestavbu kulturního domu, ale jeho dokončení bude ještě nějakou dobu trvat. Divadlo však již má v sokolovně svou tradici a hlavně poměrně prostorné jeviště. Dnes je generálka na Goldoniho *Mirandolinu*. Sál je vytopen a osvětlen asi tak na polovinu a sedí zde několik hloučků diváků. Známi herci a ostatní ochotníci. Polo sledují hru, polo se baví. Zítra budou vyprávět po obci, že je to náramná legrace, tahle *Mirandolina* a Slávek Virglů jako markýz je ohromný. Tato místní šeptanda je důležitější než všechna ostatní propagace a zajistí nejméně dvě vyprodaná představení.

Pod jevištěm hraje orchestr místních hudebníků jakousi směs italských písní. Místní informátoři mne ochotně poučili, že ten starý pán, co diriguje, je Karel Nebert a byl dlouhá léta vojenským královským kapelníkem v Rumunsku. Teď jako důchodce je v Rouchovanech a pro každé divadlo ochotně komponuje muziku. Nu, přisněžší

Družstevní salašník Sláva Virgl

Vlevo záběr ze zkoušky, upravo M. Coufalová, mladá družstevnice a členka ochotnického souboru

kritika by ji snad shledala trochu samoučelnou, ale ani v nejmenším nepochybují, že bude mít úspěch.

Opona se rozevřívá — hrají druhé dějství. Goldoniho svět veselých, šibalských, vtipných, nebo zase ve své ubohé nadutosti hloupých postav ožívá na venkovském jihomoravském jevišti. Provedení sice místy ztrácí na jiskřivosti a lehkosti, kterými hru obdařil autor, ale všichni hrají s neobyčejným zaujetím a zájmem. Postavy děje dávají venkovským děvčatům neočekávanou grácií a jejich pohybům neobvyklý půvab.

Všechny po jevišti doslova roztáčí Mirandolina, hned svádívá, hned zase uzavřená, ale tím více slibující. Inu, v tomhle jsou asi všechny ženy světa stejné.

A přítomní diváci včetně hudebníků se smějí a živě komentují trápení kavalíra, když jej komorník neustále vyrušuje v jeho pokusech o milostný rozhovor s Mirandolinou. Je to veselé, srdečné a bezprostřední. Zkušený režisér by snad mnohé opravoval, broušil a projevy obecněstva by jej pravděpodobně v jeho práci rušily, ale myslím, že takto to bylo celému kolektivu daleko vítanější. Jenom tam vzadu v sále, kde už bylo notně šero, seděla dvojice. Drželi se za ruce a dívali do očí. Zapomněli na celý svět a ten, zdá se, zapomněl na ně. A tak bylo všechno v nejlepším pořádku.

Je proměna ve druhém obraze. Spěchám na jeviště pohovořit s režisérkou Fučíkovou, ale ta je právě v nejpilnější kole. Technický personál není a tak všichni od hraběte až po sluhu nosí a přetahují kulisy. K tomu ještě nefunguje revuálka. Komorník už leze po žebříku, aby zjistil závadu, když přichází markýz a odvažuje ji od sloupu u zdi, kde jí měl tajně zabezpečenou. Dnes ráno ji totiž sešlival a bál se, aby jeho dílo nepřišlo nazmar.

V další přestávce mám možnost seznámit se se všemi účinkujícími. Nahrnuli se kolem mne plní dychtivostí „co na to říkám“ a současně zkrou-

šeně uvádějí omluvy, že to „jako ještě není ono“. Nadšení a chuť mají, ale času je velmi málo. S mnohým si nevědí rady. Chtěli by spolupracovat s odborným instruktorem. „To víte, my se snažíme jen tak po ročovsku.“ Jsou všichni milí a upřímně kolektivní. Pro výkon druhého mají buď chválu nebo omluvu. K sobě jsou již přisnější. Zaslouží, abych vám je představil: „Kavalír“ — Jarka Nováček je zemědělcem. Honosný markýz di Forlipopoli je ve skutečnosti Sláva Virglů a pracuje na družstevní salaši. Jeho sokem v lásce v roli hraběte je zootechnik Kocmánek. Půvabná Mirandolina se v civilním životě nazývá Milana Ambrůzková. Obě herečky, vlastními jmény Coufalová a Langrová, jsou v JZD. Trápeného Fabrizia hrál učitel Veselý a komorníkem je Jožka Kočí, zemědělský pracovník okresu. Všechny stmelila láska k divadlu. Žádný závodní ani družstevní klub jejich práci nedotuje. Dost těžko se potýkají s financemi. Mají však pocit dobře vykonané práce a uspokojení z radosti, kterou rozdávají divákům.

Naše krátká beseda se však brzo opět mění v rozčilené pobíhání a chvat při přestavbě scény. Raději se vracím do sálu, kde při mohutném bušení kladiv z jeviště zkouší orchestr tichou a sladkou meziaktní hudbu. Hrdinou těchto okamžiků je však osvětlovač, který na vysokém žebří s varietní akrobacií opravuje a zaměřuje reflektory na stropě sálu. Raději scházím do prostor pod jevištěm, všeobecně do pekla. A zde, ke svému překvapení, zastihuji v plné práci loutkáře. Za vedení učitelky Škarabelové a jejího manžela, který je v JZD, připravují pohádku o Vodníkově Haničce.

„Holky, tancovat“, ozve se mocná výzva ode dveří loutkového zákulisí. A dvě vodičky klusem vyběhnou nahoru na jeviště, aby se rázem změnily v italský lidový pár.

Ale to už se zkouška chýlí ke konci. Muzikanti sbírají po bradlech a jiném tělocvičném náradí své kabáty, bera-nice i kožichy a pravděpodobně před definitivním rozchodem zajdou ještě

Režisérka souboru, učitelka Draha Fučíková

na pivo. Anebo, a to je ještě pravděpodobnější, se staví u Kočích, kteří včera zabíjeli. „Však, sakrys, jsme divadelníci a držíme partu.“

Tedy rychle ještě několik slov s režisérkou Drahou Fučíkovou. „Divadlo se u nás hraje nějakých 70 let. Já sama s režii teprve začínám. Mám-li se přiznat, tedy Mirandolina je mojí první samostatnou prací. Účastním se dálkového studia režisérů u Dr. Srny v Brně. Moc se mně to líbí. Ale z Mirandoliny mám strach. Děláme ji asi deset neděl. Bylo s tím trápení. Současně se nacvičovala tělocvičná akademie a tak jsme nemohli na jeviště. Co myslíte, jak to dopadne?“

„Tak, jak vám to v závěru říká sám Goldoni, že všichni budou dlouho vzpomínat na ženskou zlomyslnost, na přetvářku a škádlení paní hostinské — Mirandoliny.“

„Myslíte?“

„Určitě!“

„A prosím vás, nevíte, proč se pro vesnické soubory nepíší nové hry s písničkami a hudbou?“

„.....“

M. JURÁK

Jen aby to byla pravda!

Zkouší se na jevišti. Snímky M. Macha

MIROSLAV JUCHELKA

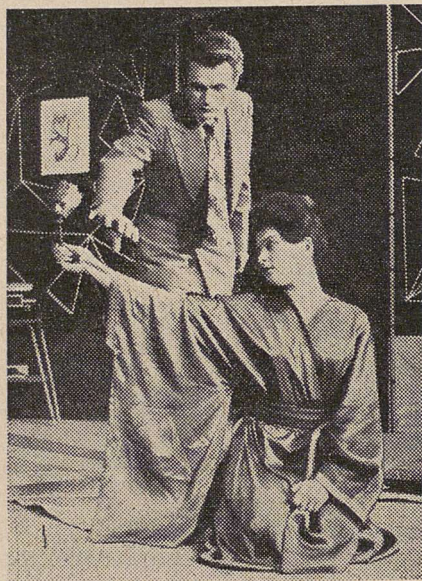
Divadelní soubor Rudého koutku Kovolis Hedvikov u Časlavě vyhlásil na podzim minulého roku na okresním aktivu ochotníků svůj závazek k 15. výročí osvobození ČSR, spojený s výzvou všem souborům Pardubického kraje. Zavázali jsme se nastudovat hru s protiválečnou tematikou, jednu hru ze současného života a pásmo, vhodné k doplnění oslav 15. výročí. Máme-li být upřímní, musíme říci, že teprve po vyhlášení závazku jsme si plně uvědomili, jaký úkol jsme na sebe vzali. Jako první hru jsme zvolili Hanse Pfeiffera „Slavnost lampionů“. Plně nás zaujala, i když jsme si uvědomili její nedostatky.

Uvažovali jsme, jak posílit některá místa děje, jak je plněji vyjádřit (např. 4. obraz 2. dějství). Myšlenka nás dovedla ke scénické hudbě. Chuť byla, nechyběly ani představy, byl k dispozici solidní kvintet (piano, prim, oblat, cello, flauta). Kde však vzít partituru, kterou bychom s tímto ansámblem byli schopni zvládnout? Obávali jsme se, že zůstane zase při neukutečněném snu. Přesto jsme požádali hudebního skladatele Miroslava Juchelku, který navštěvoval v době své dovolené některá naše představení, zda by nám hudbu nekomponoval. Byli jsme překvapeni — příjemně! Během několika dnů jsme dostali jeho písemný slib. Přes značné časové zatížení, bez pároku na honorář, ve vel-

mi krátkém čase, nám, kteří jsme neměli se scénickou hudbou žádných zkušeností, abychom mohli přesně říci, co chceme, nám, kteří jsme měli pouze nadšené představy, vyšel soudruh Juchelka ochotně vstříc. Nelze ani po-

ČOJ CHEN-MU

psat, co všechno se odehrávalo v souboru, když jsme dostali partituru. Nejpatrnější byla odezva ve zkouškách.

Yuki [J. Zahradníková] a James [J. Jarolm] z hedvikovské inscenace *Slavnost lampionů*

Nikdo tu myšlenku nevyslovil a přece byla cítit na každém kroku — „Nesmíme zklamat“ — významný umělec nám světlil své dílo, důvěřuje nám! To a pak účinek hudby při představení byly nejpłodnější výsledky spolupráce, za kterou patří soudruhu Juchelkovi ten nejvřelejší dík.

Vážnou potíží při studiu byla i problematika málo známého japonského prostředí, interiérů, zvyků apod. Po-

a hedvikovští ochotníci

vrchní znalosti nemohly stačit k tomu, abychom věrně zobrazili japonský život. Pátrali jsme nejprve v okresní knihovně, avšak prameny byly tak neucelené, že jen s velkým úsilím bylo možno získat povšechné informace, a to ještě většinou staršího data. V té době se nám naskytla výjimečná příležitost. Do závodu nastoupil na výrobní praxi korejský inženýr Čoj Chen-mu, který v době japonské okupace poznal poměrně dobře vše pro nás potřebné. Pozvali jsme soudruha do souboru. Přišel. Strávili jsme s ním hodiny, chodil na naše zkoušky, vysvětloval, předváděl, kreslil. Nebyly to marné hodiny ani pro inscenaci, ani pro soubor a snad ani pro našeho korejského hosta. Nyní již jen očekáváme dopis z Koreje, kterým bude zahájena družba mezi naším souborem a souborem korejského závodu, ve kterém bude tento „Veliký dobrý syn“

Souboru turnovské jedenáctiletky byly v březnu tři roky. Má se však na své mládí čile k světu. To proto, že mladí lidé dovedou být hotoví nezmaří, dají-li se do něčeho s chutí. Jsou někdy jako lavina. Není snadné je umoudřit: „Už, chlapci, dost pro tohle čtvrtletí, pro tenhle měsíc, náš první úkol je přece studovat!“

Mám rád jejich věčnou touhu hledat něco nového. Začínali jsme v roce 1957 se znovuvzkříšenou Soutěží tvořivosti mládeže. „Rozezpíváme celý svět...“ byl název první pestré estrády, slepené z toho, co bylo po ruce. Po návratu z ústředního kola v Ostravě připravili jsme estrádu „U nás jaro mekončí“, promlouvající především o mladých a k mladým. O rok později jsme se již pokoušeli o estrádní revui „Plnou parou“, kterou ocenila brněnská porota ústředního kola STM prvním místem v kategorii do 18 let. To ovšem nebyl cíl práce, pro studenty to však znamenalo povzbuzení. Malé skupinky recitátorů, zpěváků rozjízďaly se současně po okrese s cyklem regionálně zaměřených pásem, která spojována živým slovem výkladem přiblížila četným divákům revoluci a pokrokové tradice Turnovska, a to hned v několika cyklech: o selských bouřích (J. Reinhartová), o červánčích

národního probuzení na Turnovsku i o dělnickém hnutí v minulém století, v bouřlivém roce 1905 a konečně po Velké říjnové socialistické revoluci. K veselým estrádním programům přibyla nepostradatelná panoptikální satirická okénka, vytvářená podle místních poměrů. Materiál k nim naučili se sbírat i scénicky utvářet někteří vyspělejší členové souboru z řad studentů 10.—11. třídy.

V současné době tihneme i k programům vážným. S podnětem přišli sami studenti. Ladislav Rybišar, který už studuje na vysoké škole (ale jako mnozí absolventi pracuje dál v našem souboru), napsal libreto „Písně o mladé vichřici“. Je to „divadelní montáž“, kterou jsme uvedli jako pozdrav souboru 42. výročí Velké říjnové revoluce. V naší práci to byl významný krok vpřed po stránce ideové, herecké, režijní i technické, alespoň to tak cítíme. Až dosud hráli naši více méně jen sami sebe. Nyní stál před nimi obtížný úkol, aby vytvořili postavy mladých hrdinů Října, občanské války, výstavby SSSR, boje proti okupantům. Tam, kde jsme byli rozpačití, pomohli nám velmi ochotně pracovníci Severočeského divadla F. X. Šaldy v Liberci, zvláště soudruh Janda. Kolik tu bylo příležitostí pro ideové ujas-

MLADÍ KOLEM

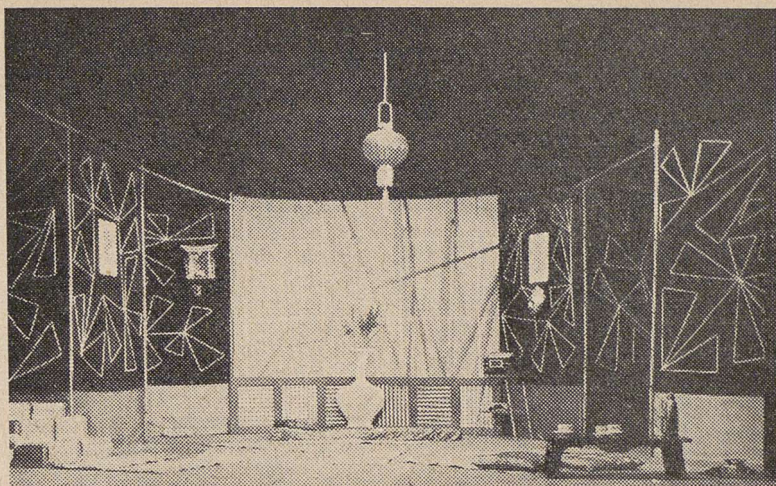
ňování, pro poznávání myšlenkového světa skutečných hrdinů naší doby!

Po technické stránce jsme v „Písní o mladé vichřici“ také rozšířili svůj obzor. Prvně jsme tu pracovali s tylovou clonou, dvojí projekcí, využívali pestrého členění scény, nasvícené několika reflektory, poznali i dobrodiní magnetofonu. Inscenace nabyla živého spádu, pro venkovského diváka málo obvyklého. Měli jsme radost, když téma vysloveně politické, otevřeně stranické, bylo přijato s plným pochopením nejširším okruhem diváků. Vedle přímých dramatizací jsme realizovali scénicky i verše a prozaické úryvky, které tak ztrácely na své statičnosti. — Po dobrých zkušenostech s „Písní o mladé vichřici“ pokoušíme se k 15. výročí osvobození naší republiky o pásmo povídkových a románových dramatizací. „Májová romance“ chce mladým divákům, kteří už nepožili Mnichov, okupaci, Květen, případně i Únor, vyprávět o tom, jak tyto dny žili mladí lidé. Jistě se nám mnohé nepodaří, ale

své země pracovat. Věříme, že na nás nezapomněl, stejně jako my nezapomeneme na společnou práci s ním.

Spoluprací s inženýrem Čoj Chen-mu jsme získali řadu jednotlivých poznatků, které bylo třeba utřídit, ovládnout, zasadit do celkové koncepce a umožnit hercům jejich využití. Pokud se nám to podařilo, pak je to jen díky těsné spolupráci celého souboru, herců, výtvarníků, osvětlovačů, režiséra. Každý detail scény, každá rekvizita byla kolektivně prohodována, herci si v jednotlivých návrzích přehrávali stěžejní pasáže, přímo pro jednotlivé varianty bylo tvořeno aranžmá a všichni pak společně besedovali o tom, jak se v té které situaci hraje, jak působí výtvarně apod. Konečným výsledkem byla scéna, která hercům plně vyhovovala, umožnila navodit danou situaci a nepůsobila ani výtvarně špatně. Za její základ zvolili jsme černou barvu, která měla naznačit tíživost, pochmurnost prostředí, jehož charakteristiku jsme se pokusili naznačit klínovými kresbami na podkladu, bambusovými náznakovými vchody a několika „hrajícími“ doplňky (černé kaliko na rámech, pošíité bílými šňůrami, novodurové trubky s namalovanými „léty“, typické polštáře, stolek, obrázky, lýkové koberčky, velký lampión jako osvětlovací těleso). Velké okno nám mělo umožnit vyjasňování a ztemňování, a to nejen jako jev klimatický, ale i myšlenkově, dějově. Několik trsů suchého rákosu ve váze bylo symbolem „spáleného“ života. Svítili jsme jen spoře,

Menclova výprava k téže inscenaci.
Snímky K. Kršul

na vlastní scéně jen tak, aby byly patrný denní doby, hlavní světelnou atmosféru jsme soustředili na okno a pozadí, pouze finále bylo naplno osvětleno.

Nelze se nezmínit také o kostýmech. Byly opravdu velmi vhodné, odpovídaly mírám a navíc byly velmi krásné. Bude-li takto Divadelní služba i nadále pracovat, můžeme jí směle dát jedničku a na dalších představeních bude ubývat výtek porot a nářku ochotníků.

Tak tedy vznikalo naše představení, na kterém jsme pracovali téměř čtyři měsíce a které bylo vyvrcholením dosavadní práce souboru. Diváci přijali hru velmi dobře, až snad nad naše

očekávání; vždyť přece jde o hru, která tak zvaně připomíná denní starosti, která podle některých také ochotníků na vesnici neuspěje. Jsme jiného názoru. Nabyli jsme jej zkušenostmi nejen s touto hrou, ale i s ostatními hrami ze současnosti, nebo lépe se hrami se závažnou „nehistorickou“ problematikou. Dokážeme-li se totiž poctivě připravit a se zápalem hrát, strhneme diváky, uspokojíme je, alespoň jejich většinu. Nesmíme ovšem hru hrát jen proto, že to na nás někdo chce, divák nesmí slyšet naučený, herci cizí text. A to dokážeme jen tehdy, budeme-li se sami nad hrou zamýšlet, sami jí věřit. Pak i naše dobrá současná hra bude mít stovky nadšených diváků. -ij-

ESTRÁDY

říkáme si, že kdo nic nezkouší, nic nezkazí.

Od prvních počátků společné práce je patrný pokrok i ve vnitřním životě našeho kolektivu. Věnujeme mu mimořádnou pozornost. Práce kolem estrády zabírá členům souboru velkou část jejich volného času. Vždyť za tři léta uskutečnili jsme 225 vystoupení, která vidělo 57 000 diváků! Soubor je proto odpovědný za to, kam a jak vede své členy. Především se věnujeme těm nejmladším. Zřídili jsme pro ně při souboru „studio“, kde se scházejí každou středu a pracují jakousi seminární formou pod vedením našich zkušenějších členů. Organizujeme společné návštěvy divadel, filmů, přednášek — a pak o nich v souboru diskutujeme. Projednali jsme společně výsledky celostátní konference o LUT i Sjezdu socialistické kultury. Svá vystoupení rádi spojujeme se zájezdy a výlety, vždy s aktuální i zábavnou programovou náplní. Byli jsme na ještědu, v Krkonoších, v Praze, Ostravě, Brně, Bratislavě,

o prázdninách s 29 neaktivnějšími členy v Rumunsku, u Černého moře.

Lidé mají práci v souboru rádi. A protože základem účinnosti scénického projevu je jeho upřímnost, prožitek, opravdovost, máme povinnost žádat na svých členech, aby nedělali to, co sami ze scény kritizují, aby nebyl rozpor mezi jejich slovy a skutky. Mladí lidé rostou politicky i proto, že jsou v ustavičném kontaktu s tím, čím žije naše společnost, že je práce v souboru vede ke kritickému i tvořivému přístupu k našim problémům. Své členy vychováváme i k obětavosti a odpovědnosti v práci veřejné, vedeme je k samostatnosti a k iniciativnímu plnění úkolů. Soubor je organizován tak, že nejschopnější žáci vedou pod kontrolou užšího štábu sami svá svěřená oddělení. V. Burjánek řídí stavbu scény, M. Pařík se stará o propagaci, H. Kočová promýšlí kostymování, líčení, I. Sedlák řídí techniku světla, P. Dvořák zvuk, J. Hartman administrativu, R. Dušková dopravu, J. Staudková studio. V těchto odděleních mají však další žáci úkoly dílčí. Ten vede kroniku, ten archiv, jiný souborové fotografické album, další pořádá vystřížky článků o naší práci, jedna soustřeďuje zajímavé materiály, které bychom mohli použít a jež jí předávají

členové pověřeni sledováním asi patnácti časopisů, jiná žákyně vede souborovou vitrínku, J. Mokrá rediguje estrádní čtrnáctideník atp. Mladí mají radost z toho, že jim byl svěřen odpovědný úkol a plní jej obvykle velmi svědomitě. Protože dnes sami pomáhají organizovat svůj společný život, budou jednou, až přijdou na pracoviště, sami hledět vytvořit kolem sebe podobný kolektiv, v jakém jim bylo ve škole dobře.

Nemusíme snad podotýkat, že sledujeme ustavičně prospěch všech členů souboru a že pracovat s námi mohou jen ti, kteří studují poctivě. Tam, kde jsou menší obtíže, vyrovnávají se slabiny v jednotlivých předmětech vzájemnou pomocí.

Domníváme se, že už tyto krátkodobé zkušenosti naznačují, že práce v souboru malých jevištních forem může být jedním z velmi účinných způsobů výchovy nového socialistického člověka.

Jaromír Horáček

Poznámka redakce: Krajské nakladatelství v Liberci vydává brožurku autora článku J. Horáčka „Estráda radostného mládí“, která píše o způsobech práce a zkušenostech souboru a přináší i ukázky souborových panoptik.

REKVI- ZITA

Předmět ve hře nazýváme rekvizitou. Má roli buďto *funkční* (přímo v jednání), nebo *charakterizační* (pomáhá blíže určit charakter jednající osoby). Pod pojem rekvizita zahrnujeme i části dekorace, nábytku nebo kostýmu. Například kord je součástí kostýmu rokokového kavalíra, ale v souboji, kdy zraňuje nebo zabíjí, stává se aktivní silou v ději, je funkční, soustřeďuje se na něj diváková pozornost. Lískovka v ruce čerta Lucia skutečně hraje, zvýrazňuje jeho hejskovství, čaruje, právě tak jako sukovice u Martina Kabáta je nezbytným partnerem osamělého vysloužilce, Martin s ní jedná jako s živou bytostí, používá jí jako zbraně. Lucerna v Jiráskově pohádce má dokonce funkci tak důležitou, že se stává symbolem a titulem, předznamenáním celé hry.

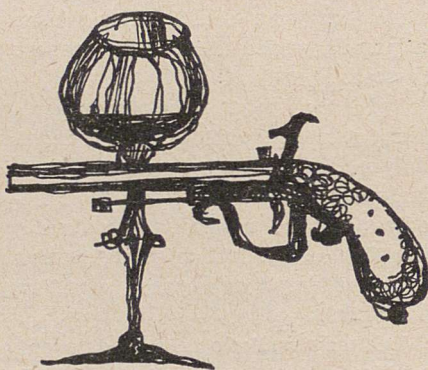
S předměty v životě jednáme často mechanicky, navykle, v každodenně opakovaných pohybech si je ani neuvědomujeme. Mechanicky naléváme vodu do kávové konvice, škrtáme sirkou, zapalujeme vařič, rozsvěcujeme lampu, abychom viděli na čtení, nasazujeme si brýle, pijeme ze svého šálku. Žádný z těchto pohybů není rozpačitý, jednání se pohybuje ve vyježděných kolejkách.

Zkuste tytéž pohyby opakovat na jevišti, před divákem. Najednou přemýšlíte nad každým pohybem, zachycujete se předmětům jako trosečník, žádáte je o radu, aby vám pověděly, kam s rukama. Na ulici navyklým pohybem smekáte klobouk, když potkáte známého, navlékáte a svlékáte rukavice. Na scéně je tu najednou brzda, všetečná otázka vnitřního monologu herce, nikoli postav: jak to výtvarně vypadá? A najednou jste křečovití,

z předmětů-přátel se stávají nepřátelé a přítěži.

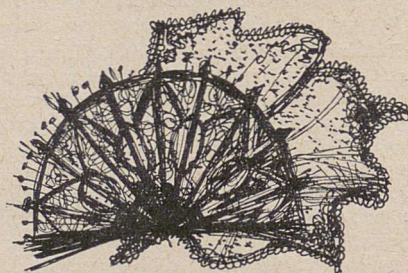
Je tedy naším úkolem si opět z předmětů vytvořit pomocníky jako v životě. Nestanou se jimi, dokud si k nim nevybudujete *vztah*.

Především: rekvizity ve hře musí být *dokonalé*. Neznamená to ovšem, že když máte vypít jed, budete se opravdu napájet roztokem cyankali. Hovoří-li text hry o příjemnější tekutině, koňaku, neberte příkaz doslova; jinak skončíte jednání proti vůli autora i režiséra pod stolem. Rekvizita ve hře musí vytvořit *iluzi skutečnosti*. Nemůžete nikdy namluvit divákovi, pijete-li ze sklenky od hořčice, že pijete ze vzácného, broušeného poháru. Nenamluvíte mu, že ta zmačkaná hučka, která se taktak drží na vaší hlavě, je nejelegantnější pokrývka mužské hlavy — cylindr; oprýskaná dřevěná šavle se v divákových očích nestane vražedným kordem a neuvěří vám, že jste se tou

dětskou pistolkou skutečně zasebevraždil.

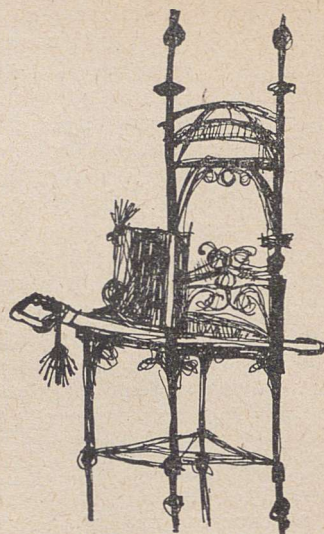
Pozor na rekvizity! Mohou vám zvrátit nejtěžší tragédii v pustou frašku. Nejsou jen záležitostí rekvizitáře, který je sežene někde na poslední chvíli, ale i režiséra a výtvarníka.

Musí být voleny v dobovém stylu a doplňovat dekorace a kostým.

Pozoruhodně je vybudován vztah k předmětům v klasickém čínském divadle... kde rekvizity a dekorace vlastně neexistují. Herec naznačuje překonávání různých překážek, jízdu na koni, klepání na dveře na prázdné scéně jen gesty, která se staletým vývojem stala srozumitelnými znaky i pro diváka. Hra s neexistující rekvizitou je také jednou ze základních hereckých etud, ověřování pravdivosti hereckého výkonu.

Provádějte jednání na scéně s rekvizitami a pak totéž bez rekvizit! Je to

výborná zkouška hercovy pozornosti k detailům. Na režisérovi pak je, aby tyto detaily, z nichž se skládá jednání, zjednodušil a zvýraznil jen nejpodstatnější, nejnuttnější a nejdramatičtější. Přílišná pozornost k předmětům může vést k tomu, že se hercovo jednání na scéně soustředí víc na důkladné škrábání brambor než na vztah k partnerovi v klíčovém dialogu dramatické situace.

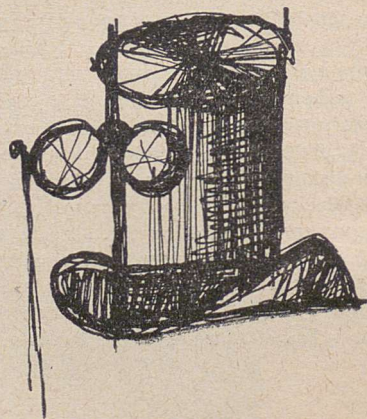
Píšete na scéně dopis. Nedokončíte, zmačkáte nebo roztrháte, odhodíte papír a píšete znova. Na téže situaci můžete současně přehrát širokou škálu psychického stavu postavy: zoufalství, roztržitost, vztek, úpornou snahu vyjádřit psaním velikost nejskrytějších citů.

Vějíř v ruce rokokové dámy přestal brzy sloužit původnímu účelu: ovívat, ochlazovat proudem vzduchu. Přeměnil se v nejkoketnější rekvizitu: za jeho úkrytem lze šeptat, podtrhnout mluvu očí, zakrýt rozhořčení nebo rozpaky nebo je jen předstírat. Zahrajte si tedy roli rokokové dámy — vlastně předejte v této situaci hlavní roli vějíři.

Prvním úkolem cvičení je tedy seznámit se důkladně s rekvizitou a vyzkoušet všechny odstíny jednání, kterého je s vaší pomocí schopna. O dalších otázkách kolem předmětu ve hře si povíme jindy.

Text: SLÁVKA DOLANSKÁ

Kresby: IVAN DOBRORUKA

Abeceda
OCHOTNICKÉHO
herce

OCHOTNICKÉ DIVADLO ve světě

Také náš časopis znají v Sovětském svazu. Tento snímek zaslali spřátelenému českému souboru ve Strančích ochotníci Městského klubu odborů z Magadanu (přístav v Ochotském moři)

Co je A.I.T.A.?

Zkratka francouzského znění názvu mezinárodního sdružení ochotnických divadel „L'Association Internationale du Theatre d'Amateurs“. Sdružení bylo vytvořeno r. 1952 z iniciativy belgických ochotníků, aby propagovalo práci amatérských divadelních skupin na celém světě a aby podporovalo mezinárodní styky členských svazů. Posláním sdružení je obohacovat a vychovávat člověka divadlem. Sdružení se skládá z národních organizací, které byly přijaty za členy na valném shromáždění, konaném jednou za dva roky, obyčejně u příležitosti mezinárodních festivalů ochotnického divadla (příští bude r. 1961 v Monacu). V současné době jsou členy sdružení pouze svazy amatérských divadelníků ze západních zemí. Po prostudování materiálů, které o činnosti sdružení získal ÚDLT, bude prospěšné uvážit, zda vyspělé ochotnické hnutí naší země se má ucházet o členství v této mezinárodní organizaci. Byla by to další příležitost k dokázání skutečného stavu života a kultury v naší lidové demokratické vlasti jak při výměně materiálů o ochotnickém divadelnictví, tak při mezinárodních kongresech a festivalech, kde by československé ochotnické divadlo beze sporu mohlo ukázat svoji dobrou úroveň.

Ochotníci v Holandsku

jsou sdružení v Holandské unii ochotnických divadel („Nederlandse Amateur toneel Unie“), jejímž cílem je zvyšovat úroveň ochotnického divadla, přispívat k lidové výchově a vzbuzovat zájem o dramatické umění. Zajímavé je, že tato organizace, sdružující 700 ochotnických souborů, se nejvýrazněji ze současných členů A.I.T.A. snaží o pravidelnou výchovu svých členů. Organizuje školení a kursy, které mohou navštěvovat i členové dalších holandských ochotnických svazů. V kursech přednášejí odborní poradci z řad profesionálních divadelníků. Kromě krátkodobých kursů v Amster-

damu, Rotterdamu, La Haye a Utrechtu pořádají v letních měsících týdenní dramatické kursy a jsou iniciátory zvláštních představení her, dosud neprovedených profesionálním divadlem.

Bulharsko

Na stránkách bulharských časopisů, zvláště v časopise „Lidová umělecká tvořivost“ (Chudožestvena samodejnost) najdete řadu článků, dokazujících revoluční tradice tvořivosti lidu a zabývajících se novými úkoly, které vyplývají z výzvy prvního tajemníka Bulharské komunistické strany Todoru Živkova k zesílení kritiky projevu formalismu a byrokratismu. Soubory lidové tvořivosti tu dostávají za úkol údernými satirickými estrádními pořady pomoci odstraňovat tyto nedostatky. V Bulharsku pracuje asi 6000 souborů lidové tvořivosti. Estrádní programy však připravuje jen velmi malá část souborů. Jak uvádí metodika ÚDLT v Sofii V. Vladova (Chudožestvena samodejnost č. 4, 1959), musí vedoucí souborů vyřešit složité problémy umělecké úrovně estrádních satirických pořadů a zároveň plnit i druhý svůj základní úkol, totiž divadelním uměním pomoci zvýšit kulturní úroveň lidu.

Rozhlédněte se po světě!

Divadelní oddělení ÚDLT zahájilo výměnu odborných divadelních materiálů s ústředními domy lidové tvořivosti v lid. dem. zemích i se svazy ochotnických divadelníků z některých západních zemí. V knihovně divadelního oddělení ÚDLT si můžete prostudovat tyto zahraniční divadelní časopisy:

SSSR: Chudožestvennaja samodějatel'nost', Těatr, Těatral'naja žizň;

Bulharsko: Chudožestvena samodejnost;

Polsko: Teatr;

NDR: Wort und Spiel, Theater der Zeit;

NSR: Der Volksbühnenspieler, Spiel;

Kanada: Theatre Canada;

Anglie: The Little Theatre Quild.

„Těatral'naja žizň“ a ochotníci

Prohlédněme si časopis Divadelní život, který čtrnáctidenně vydává v Moskvě ministerstvo kultury RSFSR, Věruská divadelní společnost a Svaz spisovatelů RSFSR a sledujme, jak v Sovětském svazu věnují časopisy pozornost rozvoji ochotnického divadla. První číslo (roč. 1960) bohatě ilustrovaného časopisu je uvedeno obsáhlou zprávou o jednání desátého sjezdu Věruské divadelní společnosti. Kapitola zprávy nazvaná „Doba volá“ je věnována ochotnickému divadlu, velké akci zakládání lidových a dělnických divadel. Navrhuje se tu také, aby každé divadlo mělo svoje ochotnické studio (divadlo-sputnik), v kterém by profesionální umělci převzali plnou odpovědnost za úroveň práce ochotnického souboru — „menšího bratra“ divadla. — Obrátíte list a dočtete se o práci lidových divadel v Podmoskvi, v Naro Fominsku (s tímto souborem uzavřel družbu divadelní soubor závodního klubu Mír z Jaroměře) a ve Volokolamsku. A o několik stránek dále zase uváha o problémech řízení lidových divadel. Souhrnem tedy možno říci: soustředěný zájem o práci ochotnických divadelníků. Vřelý vztah k nim a jasné důkazy vědomí, že profesionální i amatérské divadelnictví jsou dvěma větvemi jediné divadelní socialistické kultury.

Mezinárodní ochotnický festival,

v pořadí už pátý, konal se na sklonku minulého roku v Scheersbergu (NSR). Vystoupilo 10 souborů z Německé spolkové republiky, 2 z Rakouska a po jedné skupině ze západního Berlína, Belgie, Švédska a z Luxemburska. Podařilo se nám v posledních dnech závěrky získat podrobnější hodnocení této akce od Oswalda Türka z Lipska, který byl rovněž na XXIX. Jiráskově Hronovu a může tedy srovnávat. Jeho článek přinese příští číslo Ochotnického divadla. -/v-

TARTUFFE

v kabaretu

Tartuffe vstoupil na kabaretní scénu. Nejde ovšem o Molièrova klasického pokrytce, ale o jeho moderního bratrance, naše současníky, kteří se stali terčem posledního kabaretu v pražském Rokoku. V tom, že se nový pořad Rokoka — „Tartuffe 2.“ — soustředil na jeden z klasických motivů v moderní podobě, je rozhodně přínos a dobrý ukazatel cesty. Po zkušenostech s Koenigsmarkovým „pohádkovým“ kabaretem „Bapopo“ si totiž znovu uvědomujeme, co je nejlepší a nejschůdnější cestou pro kabaret, chce-li od motivické a žánrové rozřídklosti postoupit k ucelenému programu, aniž by tím ztratil žádoucí pestrost, mnohost a proměnlivost jednotlivých čísel. Kabaret by měl být vždy pestrou mozaikou, jde však ještě o to, dá-li nám tato mozaika ucelený obraz nebo bude-li pouhou tříští barevných kamínků, shrnutých více méně náhodou dohromady.

Nuže, Rokoko svým „Tartuffem“ ukazuje dost dobře cestu. „Bapopo“, i když ne zcela důsledně, ukázalo, že takovým pojátkem může být literární žánr, v tomto případě pohádka. Tartuffovský pořad

jde ještě dál: činí spojovací osou programu charakterový rys a vycházejí z klasické postavy Molièrovy, demonstrovuje jeho různé podoby v našem současném životě. To je metoda velmi užitečná, protože soustřeďuje sílu všech spojených různorodých scén, skečů a písní jedním směrem. Namísto jednotlivých výpadů podniká soustředěný nápor na jeden vyhraněný problém, a přece neztrácí na své mnohotvárnosti. Najdeme tu monolog, píseň, skeč, krátkou scénku, pantomimu, bleskovou anekdotu o dvou třech větech, a každý z těchto útvarů — lépe nebo hůře — míří proti různým Tartuffům naší doby. (Poznámka redakce: Některé ukázky přináší naše příloha.)

V kabaretu, zvláště je-li dílem několika autorů, se přímo nabízí kritické srovnávání jednotlivých výstupů. Také „Tartuffa 2.“ psal celý sbor autorů. Jsou zde některé slabší scénky, jejichž zařazení diktoval nejspíše nedostatek lepšího materiálu, slabší proto, že opakují známé pravdy a nejdou o mic hlouběji (Houby, Informátor, Velké rodné lány), ale i ty konec konců splňují základní požadavek, vyjadřují se k ústřední tematice tartuffovství. Z poměrně ucelené motivické roviny vypadávají jen některé písně a některé bleskové anekdoty. Ale položíme si tu otázku: nebyl by kabaret tak trochu monotónní a nudný, kdy se v něm tvrdošíjně uplatňovala zásada, že do posledního slova musí absolutně všechno sloužit jednomu jedinému záměru? Ka-

baret, má-li být kabaretem, musí být mnohotvárný, a požadavek jednoty se nesmí uplatňovat dogmaticky.

Že v kabaretu nemusí být všechno jenom k smíchu a že již tu zdaleka nejde o nezávaznou zábavu, dokazují scény, namířené proti kolonialismu, proti revanšismu, a několik drobných, ale řezavých útoků na různé pokrytce, skrývající pod beráncí srstí vlčí drápy. Při těchto výstupech divák spíše zamrazí. V tom fokoku názorně ukazuje i naplňuje svůj program politického, bojovného kabaretu.

A nyní k reprodukční stránce. Většina scének si vyžaduje schopnost výrazné dramatické zkratky. Nejde jen o umění pohotově podat přes rampu vtip a rozesmát hlediště nějakou pointou. Jsou tu scény, v nichž je zapotřebí podat na miniaturní ploše charakterově přesně posazenou figuru, omezenou na několik nejpodstatnějších rysů, a přece v té strohosti neschematickou. Myslím, že ani tady herci Rokoka nezklamali, i když jejich soubor bude nutně potřebovat doplnění. I svým hereckým projevem dokazují, jak veliký je rozdíl mezi pivní komikou starousedlických veseloher a moderním bojovným kabaretem. Přes výhrady k jednotlivostem se „Tartuffe 2.“ v Rokoku jeví jako příklad dobrého, cílevědomého kabaretu a na několika místech přímo exemplárně ukazuje, jakým způsobem lze nejlépe rozetnout gordický uzel problematiky malých jevištních forem.

gm

OFELIE

a

ANGELA

dva velké výkony českého divadla

OFELIE Marie Tomášové patří spolu s Hamletem R. Lukavského (který by si zasloužil zvláštní studii) k největším kladům nového „Hamleta“ v Národním divadle. Pleskotův výklad Hamleta jako soudce, bojovníka, ryzího myslitele a rozhodného mstitele, jemuž v dovršení úmyslu činem brání jen nešťastná shoda okolností, se podařil. Inscenace „Hamleta“ je přes některé výjimky obrazem velké básnické síly, obrazem harmonickým a zvukovým, a Ofelie M. Tomášové je jednou z jeho nejvýraznějších složek.

Především je to Ofelie mladá, líbezná a čistá, jak má být. Laertovi shovívavě, s troškou bezstarostnosti, přitkává na jeho varování. Tím více je zděšena, když Poloniovi podává první zprávu o Hamle-

tově podivném chování, z nepochopení narůstající tragédie a z upřímnosti jejího naivního citu roste strach, podobající se úzkosti vyplašeného ptáče. Je přímo zoufalá, když se z Poloniova návodu setkává s Hamletem. V bolestně stažené tváři, z bezradné pootevřených úst, z přerývané řeči a prudkého dechu je cítit nezměrnou bolest nad Hamletovým osudem i silný cit. Nechápe urážky, ale je jimi zraňována do hloubi duše. Chtěla by odejít, poslušnost dcery však ji drží na místě a po Hamletově útěku s trpkou resignací lituje, co krásy a duševního bohatství se Hamletovou proměnou obrátilo vniče. Tuto trpnou roli nechápajícího, zraňovaného dítěte rozšiřuje ve scéně s herci o mírně vyčítavý tón. S naivní zvědavostí se vyptává na předváděnou hru a snaží se Hamletovi co nejvíce prospět svou něžností a laskavostí.

Srdce se sevře lítostí nad šiléným dítětem, které si v královské společnosti nenuceně prozpěvuje, skládá poklony a s vážnou soustředěností rozdává pomyslné květiny. Ofelie si do jisté míry zachovala půvab a eleganci mladé dvorní dámy, ale zdětinštěla. Pohybuje se volně, bezstarostně, v jejím hlase se střídá lehký úsměv a lehký smutek. Při vstupu krále vyrazí zděšený výkřik, pronikající až do morku kostí, a chvatně přehne na druhou stranu komnaty. Rychle se však uklidní. Při setkání s Laertem v ní převládá smutek, který si sama nedovede vysvětlit. Podělí ještě společnost svými naivními mou-

drostmi, rozdává květiny a navždy odchází. Ze scény i ze života. Zůstává už jen trpká vzpomínka na Ofelii a velký dojem z hereckého výkonu. Čím více litujeme toto vyděšené nevinné ptáče, tím více odporu se v nás vzmáhá k temnému světu Klau디아. Po sličné a vroucí Kordelii je Ofelie dalším výtečným shakespearovským výkonem, jímž mladá herečka velmi dobře doplňuje bohatou galerii svých současných postav.

Karvašovo drama „Půlnoční mše“ je nejsilnější v kresbě jednotlivých postav, v soustředění jejich typických vlastností, v psychologii hrdinů. Tato skutečnost, z hlediska celku poněkud problematická (soustředění k jednotlivostem místy oslabuje celkovou koncepci a stavbu hry), se odrazila i v představení Národního divadla. Režie M. Macháčka vnesla do hry řadu brilantních nápadů, domýšlejších Karvašův text, nedokázala je však dosti plynule spojit a stupňovat jimi účinek představení v logické vzestupné linii. Zato herci dostali dobrou příležitost. Všimněme si třeba ANGELY Dany Medřické, první pohostinské role této herečky v Národním divadle. Angelin charakter nemá na první pohled tak široký rejstřík a neprojevuje se tak protikladně jako třeba morální profil Pařův. Angelina tvář je dána v podstatě několika rysy: má poměr s německým důstojníkem, fašismu vděčí za vlastnictví cukrárny a snaží se vyhovět německým „ochráncům“. Na druhé straně má

Státní divadlo v Ostravě

Ostravské divadlo jako instituce pomoc ochotnickým souborům pochopitelně nijak neorganizuje. Je ale celá řada jednotlivců, kteří k různým ochotnickým souborům si našli vztah buď přechodný nebo trvalý a pomáhají jim při jednotlivých inscenacích. Tak například já sám již několik let spolupracuji se souborem Vítkovických železáren Klementa Gottwalda, režisér naší operety Mojmir Vyoral se souborem dolu Jeremenko atd. Šéf naší operety Jan Pacl již delší dobu je lektorem dálkového školení ochotnických režisérů.

Podle dosavadních našich zkušeností ochotníci rádi instruktáží využijí, ať už je to pomoc ve studiu nebo zapůjčování garderoby, vlasenek, zhotovování dekorací. Někteří z ochotníků jsou členy externího sboru statičtů, který jsme zřídili při našem činoherním souboru. Počítáme do budoucna s tím, že pro tento externí sbor budeme pořádat soustavné školení a případně s nimi nastudujeme ochotnické představení.

Chceme také činnost našich členů v lidové umělecké tvořivosti zaznamenávat, sledovat a hodnotit. Domnívám se, že zatím nejčastěji a nejdéle se ochotnickým souborům věnuje Jan Pacl.

Na členy našeho divadla se ochotníci většinou obracejí přímo. Větší akce, soutěže nebo přehlídky, k nimž jsou naši členové zváni, pořádá ovšem

krajský dům osvěty. Řadu akcí zprostředkovávají také okresní domy osvěty, případně městský dům osvěty v Ostravě. Pořádal odborné kursy, na kterých naši členové přednášeli.

Myslím, že i když jsme zatím číselně nedokázali zachytit naši spolupráci s ochotníky, je to přece jen práce živá a plodná.

Vladimír Hamšík, umělecký ředitel

Západočeské divadlo v Klatovech

Naše Západočeské divadlo v Klatovech nemá sice dlouhou tradici jako ostatní profesionální divadla, avšak jeho vztah k ochotnickému hnutí v okrese je velmi vřelý, přátelský a nezaopatřený. Právě tak se k divadlu chovají i ochotníci. Umělecký ředitel klatovského divadla Karel Novák prohlásil, že jak potřebují ochotníci divadlo, tak potřebuje divadlo ochotníky. A že svá slova míní vážně, dokázal již v mnoha případech činy. Sám ochotně přijal členství v okresním poradním sboru pro divadlo, kam pravidelně dochází a pomáhá jeho práci. Již před časem nabídl pomoc členům divadla při instruktážích, besedách a porotách pro ochotnické soubory. Této pomoci již Dům osvěty využívá. Členové divadla byli již instruktory souborů u různých inscenací. Byly uspořádány besedy se soubory na četná témata. Například v Železně Rudé byla pořádána za velké účasti obecnstva beseda o přijímání adeptů na Akade-

Profesionální divadla

o spolupráci s ochotníky

mii múzických umění, doprovázená přednáškou režiséra Západočeského divadla Jiřího Budínského a promítáním středometrážního filmu Herecké mládí. Beseda byla velmi živá. Herci zodpověděli celou řadu otázek i k odlehlejšímu problému.

Dne 2. listopadu 1959 pořádalo divadlo Večer klubu přátel divadla, na němž bylo uvedeno pásmo z esejí Karla Čapka jak se dělá divadlo. Výborný nápad byl realizován originálním způsobem na jevišti bez oné přehady — rampy, která dělí herce od diváka. V intimním, nezvyklém, ale zajímavém a novém prostředí jeviště se zákulisím, provazištěm, osvětlovacím parkem a částmi dekorací, nábytkem z divadelního skladiště byl už kus symboliky — sblížení jeviště s hledištěm, možnost nahlédnout do „divadelní kuchyně“. Po krátkém a srdečném uvítacím proslovu ředitele K. Nováka rozsadili se všichni členové uměleckého kolektivu divadla v kruhu i přímo mezi posluchači a střídavě interpretovali text pásma tak jako na poslední čtené zkoušce.

Sešlo se tu na šedesát posluchačů. V divadelním klubu se brzy rozvinula čilá, živá a pestrá diskuse. Hovořilo se o různých problémech dramaturgie, o poměru ochotníků k profesionálům, o návštěvnosti v divadlech, poměru mladých lidí k divadlu a současným hrám, o účasti osvětových a politických pracovníků na akcích divadla a mnohém jiném.

Ochotníci, pozvaní okresním domem osvěty na tento večer, byli programem víc než spokojeni.

Josef Svoboda, Dům osvěty Klatovy

Divadlo Petra Bezruče v Ostravě

Na všech školeních pro ochotnické soubory, kde působím buď já, nebo naši soudruzi, zdůrazňujeme, že naše divadlo je pro ně divadlem otevřených dveří, že se mohou po předběžném ohlášení zúčastnit našich zkoušek. Osm našich souborů působí přímo v souborech jako instruktory. Soubory ovšem této pomoci využívají velmi málo — o pomoci divadlu nelze hovořit. Divadlo ji také nepotřebuje.

Do budoucnosti bychom si přáli, aby ochotníci přicházeli do divadla pro dramaturgické rady a pro pomoc v otázkách uměleckých — nejen pro kostýmy, které jim půjčovat nemůžeme. Nejčastěji spolupracuje s lidovou tvořivostí Václav Kotva. Úzce spolupracujeme s Městským domem osvěty i s Krajským domem, ale soubory se na nás většinou obracejí přímo.

Karel Dittler, umělecký ředitel

kladný sesterský vztah k bratru-partyzánovi, cítí s Katkou, pro majitele cukrárny schovává odbyté. Nakolik je tento čin záležitostí upřímné snahy po nápravě nebo taktickým alibistickým tahem, autor neříká. Vcelku je to poněkud hysterická žena, sledující s mírnou podrážděností a nepřítelí silnou účastí vše, co se kolem ní děje.

Medrická autorův text rozvádí a prohlubuje. Zpočátku je to jen mladá, životem rozmrzelá a nervózní žena, mírně ironická i chtěně laskavá. Ale už tam, kde bratřislavská představitelka dovedla přejít vzpomínku na bratra jen letmo, vkrade se do hlasu Angely-Medrické hluboký upřímný smutek. Dovede se zamyslet i nad způsobem života Kubišovy rodiny. Není jím jen pasivně znechucena. Dovede se k němu vyjádřit kriticky. K německému poručíkovi má z počátku zdánlivě neutrální vztah. Nutí se ke klidu, ke konvenční konverzaci a až v posledním aktu se naplno projevuje její intimní vztah k Breckerovi a prudký výraz odporu a zoufalé nenávisti k člověku, který ji ponižil. Při příchodu Ďurka projevuje skutečnou něžnost a péči. Jeho příchod jakoby v ní probudil zapomenuté lepší city. Je zamyšlená, v pauzách dialogu se zahledí daleko před sebe a k rozhovoru jakoby se vracela ze vzdáleného světa. Její zděšení nad zatčením známých je rovněž výrazem upřímného citu. Tato Angela by v jiných poměrech snad byla skutečně schopna uplatnit své kladné vlastnosti. Prostředí ji však

ubilo a zdeformovalo. Když je Ďurka zabít, je její jedinou touhou zemřít. Ale ještě prožívá prudké a hluboce tragické rozčarování, když se od Pařa dozví, že její nevěra mu byla lhostejná. To není jen hysterický vztek, ale uražená hrdost ženy, třebaže byla v podstatě špatná a zaslouží si jen málo soucitu. To ostatně názorně ukazuje následující scéna s Breckerem.

Toto bohaté rozehrávání postavy, rozložení důrazu na kladné i záporné rysy, nikterak neznemahuje, že Medrická postavu Angely objektivizuje a že se jí snaží ospravedlnit. Naopak. Čím důsledněji herečka ve spolupráci s režisérem domýšlí autorův text, čím více dovede vytěžit z jednotlivých a v některých případech opravdu jen ojedinělých replik, tím plastičtěji vystupuje jádro této postavy i její funkce: víme, co musíme v Angele soudit. Víme, co usměrňovalo její smýšlení, co zkřivilo její charakter. Je to silná, přesvědčivá, psychologicky plná studie moderní ženy s jednoznačným společenským podtextem. Herecký výkon zde doplnil autorovu charakteristiku, obohatil typickou postavu jedinečnými osobními vlastnostmi. Bylo by ovšem zapotřebí ještě důkladněji zachytit všechny detaily hereckého projevu, aby charakteristika tohoto výkonu byla úplná, a neméně poučné by bylo doplnit tento úryvek ze zápisníku diváka autentickými doklady, jak ke své postavě herečka přistupovala a z jakých zdrojů při své přípravné práci čerpala.

PAVEL GRYM

ČESKÉ DRAMA

1945–1960

VLADIMÍR SEMRÁD

IV

V historii našeho poválečného dramatu zaujímá významné místo tvorba VOJTĚCHA CACHA především proto, že jeho hry se vyznačují jasným úsilím vyřknout dramatickým obrazem politicky důležité myšlenky. Cach je také první autor, který se soustavně obracel do historie bojů naší dělnické třídy, aby ukázal, z čeho se zrodil náš dnešní život. Cachův dramatický rukopis charakterizuje věčnost, živě viděné situace, smysl pro lidový vtip, ostrá kresba charakterů. Cach se umí také dobře zaposlouchat do jazykových zvláštností prostředí, v němž žijí modely jeho postav, někdy však nedokáže řeč umělecky náležitě zformovat a zůstane u žurnalistického záznamu.

Cach debutoval roku 1848 na scéně Realistického divadla hrou **DS 70 nevýjízdi**. Inženýr Marek a několik dalších pracovníků se rozhodne dát do provozu rypadlo DS 70, jehož plány se po válce ztratily. Práce sblíží lidi, vytvoří z nich dobrý kolektiv a pomůže i vnitřnímu vývoji jednotlivců. *Hornická komedie* (1949) ukazuje veseloherním způsobem, jak se rodilo pracovní soutěžení horníků. Obě tyto hry (včetně dramatizace románu A. Sedlmayerova **Dům na zeleném svahu**) však nutno považovat pouze za přípravu k prozatím nejzávažnějšímu dramatu V. Cacha, jímž je **Duchcovský viadukt** (1950). Inspirací byly historické události, které tragicky vyvrcholily 4. února 1931, kdy četníci ve snaze zastavit demonstrující havíře začali do nich střílet. Hra zdařile ukazuje život proletářů, kteří vedeni komunistickou stranou bojovali za svá práva. Duchcovský viadukt se stal jednou z nejhranějších her a přispěl tak k politické výchově veřejnosti. Hra má pěkně vykreslené dělnické postavy i dobře zachycuje atmosféru doby a prostředí. Pro všechny tyto klady byla počtena státní cenou.

Volným pokračováním je další Cachovo drama **Mostecká stávka** (1953). Také zde těží autor z historických bojů severočeského proletariátu ve třicátých letech. I když se zde Cach jako první český dramatik pokusil zpodobit osobnost K. Gottwalda a A. Zápotockého, je Mostecká stávka ve srovnání s Duchcovským viaduktem hrou umělecky slabší. Fakta se tu spíše jen dramatizují a vnitřní život jednotlivých postav není vykreslen dost hluboce. Pro menší soubory napsal autor variantu, nazvanou **Pevnost na severu** (1954), která vypouští některé role (mezi jinými i postavy K. Gottwalda a A. Zápotockého) a soustřeďuje příběh do méně obrazů. Tím však ještě víc vystoupila umělecká obrysovitost.

Také komorní drama **Vzplanutí (Paní Kalafová)**, poprvé hrané 1953, pojednává o bojích dělnické třídy. Autor promítá historickou situaci prosincových událostí z roku 1920 do rodiny válečného zbohatlíka, kde žije také jeho tchyně — paní Kalafová, měšťačka, která si zachovala smysl pro čest a lidskou důstojnost. Proto se nutně dostává do rozporů se svou vlastní třídou. Cachovi se tu podařily postavy měšťácké, zvláště pak role titulu, zato typy dělnické vyšly zjednodušeně a dost chudě. Ve hře **O nás bez nás (Příběh plukovníka Adamíry)** usiloval Cach o zachycení života ve dnech mnichovských událostí. Hlavní postavou je poctivý důstojník, který, otráven zradou těch, jímž celý život věřil, se zastřelí. Cenný námět je podán se značnou schematičností. Poslední prací V. Cacha je nenáročná veselohra ze současné vesnice **Moje teta — tvoje teta** (1959), jež naznačuje rozpory nového a starého myšlení jak mezi lidmi, tak i vnitřní konflikty tohoto rázu. Aktuální problematice a inscenační snadnosti této malé „záhumenkové“ komedie chybí bohužel potřebná hloubka a prokomponovanost. Cach se zabývá také tvorbou povídek pro děti (**Proč táta nepíše, Náklad do Hamburku**).

OLDŘICH DANĚK poprvé vystoupil jako dramatik ještě v době, kdy studoval na AMU: roku 1949 DISK uvedl jeho povítku **Večerní fronta**, pojednávající o světě divadelníků.

Druhá Daňkova hra **Nad Orebem kalich** (1953) je obrazem husitského hnutí na Hradecku. O rok později pak měl premiéru **Steelfordův objev**. Obratně napsaná hra s napínavým příběhem amerického vědce — mikrobiologa, který odmítá spolupracovat s připravovateli války, je podnes živá. Prošla úspěšně mnoha profesionálními a ochotnickými scénami. Dramatem **Umění odejít** (1955) se dostala poprvé v české soudobé tvorbě na jeviště problematika staré a nové inteligence. V uměleckém zvládnutí této aktuální látky však převážila zručnost nad hloubkou pohledu. **Čtyřicátý osmý** (1956) je dramatickou reportáží z Únorových dnů. Daněk se tu pokoušel vyjádřit skutečnost novými postupy, což se mu příliš nepodařilo. Z těchto zkušeností však už mohl těžit v **Pohledu do očí**. Konfrontace zpozdilých a zlohostejných mladých lidí dneška s jejich rodiči, kteří zasvětili boji o socialismus celý život, zazněla velmi aktuálně. Daněk však ve snaze o epizaci dramatu porušil samu podstatu dramatickosti, což se neblaze projevilo na výsledku. Nicméně je „Pohled do očí“ hrou, která svou myšlenkou diváka zaujme a vzruší.

Daněk, původně divadelní režisér, píše také filmové scénáře (**Zde jsou lvi, Ošklivá slečna**).

JAN DRDA patří k našim nejvýznamnějším dramatikům, třeba těžiště jeho díla je spíše v próze. Jako divadelní autor debutoval v roce 1941 hrou **Jakož i my odpouštíme** (uvedl E. F. Burian) a aktovkou **Magdalenka**. Vynikající dílo však vytvořil až svou třetí dramatickou prací. **Hrátky s čertem** (1945) jsou líbeznou komedií, která mistrně zpracovává motivy a postavy lidových českých pohádek a dává jim symbolický význam. Možná už dnes říci, že **Hrátky s čertem** jsou klasickým dílem novodobé české tvorby. V **Romanci o Oldřichu a Boženě** (1953) napsal Drda veseloherní obrázek současné vesnice. Jeho půvab je především v několika hezky podaných postavách a zejména v košaté řeči — což jsou vůbec dva nejvýraznější znaky Drdova slovesného umění. Prozatím poslední hrou Jana Drdy je opět pohádková komedie **Dalskábaty — hříšná ves, aneb Zapomenutý čert** (1959). Největší problém spočívá v tom, že hra má dvě dějové linie, které autor nedokázal svést do jednoho řečiště. I tato komedie vyniká roztočilými figurkami a šatnatou, básnickou řečí.

Nejvýznamnější próza: **Městečko na dlani** (1940), **Živá voda** (1941), **Putování Petra Sedmilháře** (1943), **Němá barikáda** (1946), **Krásná Tortiza** (1952), **Horká půda** (cestopis — 1955).

KAREL DVORÁK (dnes redaktor Literárních novin) přispěl do fondu české dramatiky nejprve hrou **Dorníčka masopouště** (1946), jejíž příběh vypráví o lásce a hrdinství a odehrává se v 15. století. V roce 1949 uvedlo Realistické divadlo veselohru **Boženka přijede**. Současná tematika i problematika, ukazující humorným způsobem na nutnost jednoty dělníků a rolníků, byla ve své době velmi užitečná. Současnost se stala také námětem další Dvořákovy veselohry **Svatba s delegátkou** (1951). Boj s předsudky, s měšťáckými představami o manželství a formování nové, socialistické morálky — to jsou hlavní problémy této komedie, která rovněž měla ve své době značný ohlas. Naposledy se Dvořák jako dramatik představil hrou **Na široké frontě** (1952), která se pokusila zobrazit ostrý třídní boj na vesnici.

JAROSLAV DIETL, dramaturg a scenárista Čs. televize, projevil hned ve svých dvou prvních hrách průkazné nadání a smysl pro humor. Jeho **Nepokojné hody sv. Kateřiny** (1958) mají význam především v tom, že autor dovedl jako první najít dramatickou situaci v prostředí dobře prosperujícího družstva. Předseda Rápek sice úspěšně vede družstvo, ale přitom málo důvěřuje svým spolupracovníkům a domnívá se, že všechno musí udělat sám. Hra má i zajímavý tvar, dost podobný filmovému scénáři. Ve druhé hře **Pohleďte, pokušení** se Dietl snažil napsat veselohru stavebně prokomponovanější a více sevřenou. Také problém, který tu zvolil, je hlubší. Oproti tomu nezradil tato komedie život tak bezprostředně jak tomu bylo u **Hoďů** a autor si nejdnou pomáhá dramatickými klišé. Prozatím nejzdařilejší Dietlovou prací je televizní veselohra **Baron Kaplan**, která rovněž pojednává o současné vesnici. Pro úplnost je třeba uvést ještě tyto autory a jejich dramata:

EDVARD CENEK napsal v roce 1945 hru **Cesta k průmysku** o německém vykořisťovateli pohraničních lesů.

Z her, které nám zaslala Dilia do užavěrky tohoto čísla, jistě nejvíce zaujmou naše soubory Drdova pohádková komedie **DALSKABÁTY**, **HŘÍŠNÁ VES** a Daňkova agitka **POHLED DO OČÍ**. Shodou okolností obě charakterizuje dnešní naše lekce cyklu České drama 1945–1960. Zde je třeba jen dodat, že Drdova hra má přes problémy, o nichž se Vladimír Semrád zmiňuje, rozhodně místo v kmenovém repertoáru ochotnických souborů. Bylo však pro nás zklamáním, že hra vyšla v podstatně stejné verzi, jakou uvedla naše profesionální divadla. Potřebovali bychom pro většinu ochotnických jevišť lepší skloubení dvou hlavních dějových pásem hry, z něhož by také vyplynulo zjednodušení mnohoobrazového a značně dlouhého textu. Takto však vzniká nebezpečí, že škrtý, bez nichž se sotva ochotnická inscenace obejde, nebudou vždy děláni rukou citlivou a uměleckou. Potřebovali bychom pro ochotnické jeviště autorskou úpravu, která by zjednodušením neoslabila, nýbrž naopak posílila půvab a účinek těchto nových Hrátek. — Pokud jde o Daňkovu hru, již se ma ochotnických prknech hraje pro klady, o nichž se zmiňuje Semrád ve své rubrice. Neměli bychom pro ně nevidět nedostatky, jež byly v našem odborném tisku prokázány velmi jasně (Divadlo, Divadelní noviny). Spíše přemýšlet, do jaké míry jim lze inscenací odpomoci a politovat, že námět tak potřebný nevyprovokoval autora k soustředěnější a odpovědnější umělecké práci.

Slavná reportáž o Velké říjnové revoluci, Johna Reeda **DESET DNŮ, KTERÉ OTRÁSLY SVĚTEM**, vyšla v drammatizaci H. Müllera a H. Stahla (NDR) a v překladu J. Martince. Je to nepochybně významný počín ediční politiky Dilia, i když drammatizace nemá síly originální reportáže, kterou kdysi Lenin bez výhrady doporučoval ke čtení dělníkům celého světa. České vydání doporučuje souborům vytrhávat jednotlivé scénky k samostatnému provedení. Avšak bez patřičného rámce a vytrženy z kontextu mohly by mnoho ztratit na své agitacní působivosti. Zmíněný pokyn neměly by tedy soubory přijímat mechanicky, i když nepochybně vydání uvítají při sestavování programů pro slavná výročí, zvláště pro Měsíc čs.-sovětského přátelství.

Máme před sebou ještě čtyři další překlady z německé dramatické literatury. Slatan Dudow a Michael Tschesno-Hell napsali komedii **TAJEMSTVÍ ÚSPĚCHU** (přeložili M. a A. Liehmovi, název originálu Hauptmann von Köln), která byla

úspěšně uvedena také v pražském Ústředním divadle čs. armády. Mohla by mít nemalý úspěch na jevištích těch našich souborů, které disponují dostatečně velkým jevištěm s točnou (18 obrazů) a počtem herců (40 mužů, 8 žen). Metodou filmových obrazů, jimž nechybí ma vtipných pointách, odhalují autoři pozadí německého revanšismu příběhem nezaměstnaného číšníka Hanse Alberta Majora, který se vydává za majora Hanse Alberta, nezvěstného válečného zločince, a dotáhne to až na vlivného poslance Spolkového sněmu.

Hra západoněmeckého pokrokového dramatika Johannese Maria Simmela **SPOLUŽÁK** (přeložil J. Stach) mří podobným směrem, ale formou dvanácti dramatických obrazů, v nichž se prostoduchý hledač spravedlnosti, listonoš Ludvík Fuchs obrátí na Göringa s písemnou žádostí o ukončení války, je prohlášen za slabomyslného a marně se v poválečných letech snaží o rehabilitaci. Autorova pozornost je zaměřena na psychologii lidí poválečného Německa a např. zobrazením válečného zločince poručíka Kühna, později velmi úspěšného obchodníka, zcela nekompromisně vyjadřuje autorův pokrokový postoj k současnému dění v Německé spolkové republice.

Obě hry mají tedy přes rozlišnou formu příbuzné obsahové prvky a také pro naši ochotnickou dramaturgii příbuzné znaky, zvláště mnohoobrazovost (obsazení u Spolužáka je středně velké), vysoké nároky kladoucí na práci režiséra a hlavního představitele, řadu věčných a méně náročných postav ostatních. Také třetí německou hru, **V NEBESKÉ ZAHRADE**, předního dramatika NDR Harald Hausera (přeložil V. Kolátor), hru o lámaní staletých feudálních předsudků v Tibetu, lze pokládat za ediční úspěch, ale provedení tohoto příběhu (čs. premiéra loni v Mladé Boleslavi) vyžaduje soubor mejn vespělý, ale i připravený k rozsáhlému studiu tibetsko-čínských vztahů a tibetského života, který dnes spěje spletitou cestou od feudálního klášterního státu k demokratickému zřízení. — Vydání všech těchto tří německých textů pokládám tedy za správné, i když

větší ohlas v ochotnické dramaturgii může mít manejevší Simmelův Spolužák. Zato vydání čtvrté hry, Fritze Kuhna **TAJEMSTVÍ SKLA** (přeložil V. Čejchan), je vysloveným edičním omylem. Rádoby hrůzostrašná a vášnivě krvavá historka ze středověkých Benátek je jakoby vystrážena ze starých kalendářů a s uměním nemá nic společného.

Sovětská hra Afanasije Salynského **KRUTÁ MASKA** (přeložil S. Wollman), známá též z filmového zpracování, má ne jeden předpoklad pro zdomácnění na ochotnické scéně: závažná tematika, snadná proveditelnost, malé obsazení, jedna scéna. Avšak efektní příběh Nily Snižkové, pověřené vyzvědačskou činností u fašistických okupantů, nuceně žít v opovržení sovětských lidí a nakonec tragicky umírající, není zpracován umělecky náročně a jeho inscenace by snadno mohla sklouznout do kýče. Lepších her, ukazujících pravdivě hrdinství sovětských lidí za války s hitlerovským Německem, máme dnes dostatek.

V tomto období vydala Dilia také hodnoty, které zde jen zaznamenávám, protože jejich společným znakem ve vztahu k ochotnické dramaturgii je proveditelnost jen ve výjimečných případech nejvyspělejších souborů: M. J. Lermontov, **MASKARÁDA** (přeložil Em. Frynta), W. Shakespeare, **KRÁL RICHARD II.** (př. Fr. Nevrla), Molière, **DON JUAN** (přel. K. Kraus, opravená verze). Jiráskova **JANA ROHÁČE**, jevištně nejučinnější a také nejpřístupnější součást husitské trilogie, není snad nutno v jubilejním Jiráskově roce souborům zvláště připomínat. Rád zaznamenávám obsáhlý doslov k vydání z pera Antonína Dvořáka. — Vydání staré římské komedie Publia Terentia Aferi **FORMIO** v Šrámkově překladu má spíše význam literární, než pro potřebu ochotnického jeviště.

Poslední mi na stole zbyla komedie Tullia Pinelliho **ZLATÁ BLECHA** (přeložili K. a J. Makariovi). Komedie, která už prošla českou profesionální scénou, nepatří zdaleka k vrcholům italského neorealismu. Kritický tón chamtivé touhy po nezaslouženém výdělku nemůže naplno zaznít pro povrchní vykreslení lidových postavicek — hrdinů hry a hlavních motivů příběhu. Právě ve srovnání světoběžníka Fioriniho z této hry s Nashovým „Obchodníkem s deštěm“, ve srovnání Lucilly s Lízou (obě hry mají totiž příbuznou fabuli) vynikne plochost a nedostatek poezie Zlaté blechy, bez níž se podle mého názoru naše ochotnické jeviště dobře obejde. JIŘÍ BENEŠ

OTAKAR ČERNOCH je autorem hry **Veliká zkouška** (1945), v níž těží ze svých zážitků ve španělské občanské válce. Nezdařeným pokusem byla Černochova reportážní veselohra **Gigant** (1950) o stavbě velkovýkrmny vepřů.

MILOSLAV DISMAN, vynikající rozhlasový a pedagogický pracovník, nositel Řádu práce, obohatil repertoár dětských souborů hrou **Tři medvídka (Riša, Miša a Máša)** (1949). Pro Skupovo divadélko napsal hru **Haló, tady Hurvínek** (1955).

Velmi pilným autorem je JAN DOLINA. Píše zejména hry pro loutky, v nichž zpracovává pohádkové náměty. Slovesná úroveň však nikdy nepřekročila průměr.

OTA DUB napsal dramatické pásmo **Vavřín a růže** o vztazích mezi Nerudou a Světlou a veselohru o absentérství.

ANTONÍN DVOŘÁK, režisér a teoretik, se pokusil v roce 1947

o drammatizaci Drdova **Městečka na dlani**. S Vítězslavem Vejražkou pak napsal slabou hru o životě Marxe a Engelse **Za mládí světa** (1956).

Dramatické a rozhlasové práce ZDENKA ENDRIZE charakterizuje konvenčnost a obsahová mělkost. **Vlčí skála** (1946), **Setkání s Evou** (1947).

DALIBOR CYRIL FALTYS napsal po roce 1945 komedii **Piráti**, hry pro děti **Sněženka** (1948), **Císař a slávik** (1949) a folkloristickou hru **Chodská nevěsta** (1949).

EDUARD FIKER, známý autor detektivních a dobrodružných románů, se přidržel tohoto žánru i ve své hře **Padělek** (1955).

FRANTIŠEK FRÝDA je lidový dramatik, z jehož prací na sebe upozornila zejména hra **Jeden rok života** (1958) o zemědělské brigádě mládeže a komorní hra **Sylva** (1958).

NA POMOC OCHOTNICKÉ SCÉNOGRAFII

Dramatizace povídky Aloise Jiráska FILOSOFSKÁ HISTORIE je jistě plně oprávněná, protože námět zobrazuje velmi zajímavým způsobem studentský život v malém městě na pozadí revolučních událostí roku 1848.

Inscenovat nejnovější dramatizaci manželů Horákových však není lehký úkol. Povídka sama je epická a široce líčí život maloměsta pomocí mnoha postav, jednajících v mnoha prostředích. Jevištní přepis nemůže tuto překážku zcela odstranit a je proto na inscenátorech, aby si byli tohoto obtížného úkolu vědomi.

Výtvarné zpracování této hry musí vycházet z charakterizace doby a prostředí, ale nesmí hru technicky nijak zatížit. Zachování spádu hry je tentokrát úkol téměř prvořadý. Rytmus přestávek nesmí určovat doba přestavby — dobu přestávky musí určit režisér stejně tak jako trvání kterékoli jiné akce.

Výtvarné technické řešení tedy předpokládá takový systém staveb, který je schopný potřebný rytmus zachovat. Celkové množství obrazů i jejich vzájemný sled ukazuje na možnost použití točny. Protože točna pevně vestavěná nebo i normální točna odstranitelná je na malém jevišti neobvyklá, jsou navrhované scény postaveny na otočné pódium s pevnou osou. Na tomto excentricky otočném pódium stojí základní pevná stavba, a to: 1. pokoj u Roubínek, 2. pokoj slečny Elis. Všechny použité kulisy jsou oboustranné, takže druhá strana kulisy okna s obrazy u Roubínek tvoří zároveň krámek v obraze v podloubí. Čtvrtý kulisový díl hraje pouze v první polovině hry. Tento díl je dverovitě otočně připraven k ostatním kulisám, a natáčí se do různých úhlů (v podloubí — studentský pokoj).

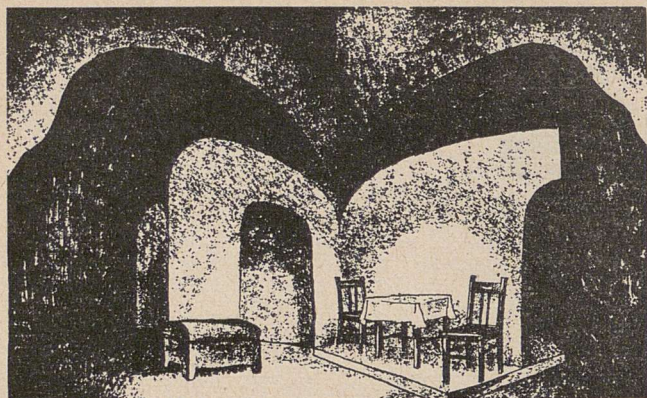
Dekorace na točně je stabilně doplněna maskou zavěšenou v provazišti, na které je upevněna dráha oponek. Důležité je odlišení jednotlivých prostředí strukturou a barevností dekorace. U Roubínek je to barevná vzorovaná tapeta hladké, téměř hedvábné struktury. U Elis mírně barevná hladká omítka. Ve studentském pokoji obilná zeď. Zbývající části kulisy hrajících v exteriérech jsou hruběji nakaširované. Také stabilní maska tvořící klenbu je provedena hruběji.

Všechny kulisy musí mít částečně namalované osvětlení (různé stínování), to proto, že na malém jevišti není možné pro nedostatek prostoru (vznikají světelné odrazy) i nedostatek osvětlovacích aparátů provést všechno členění pouze světlem.

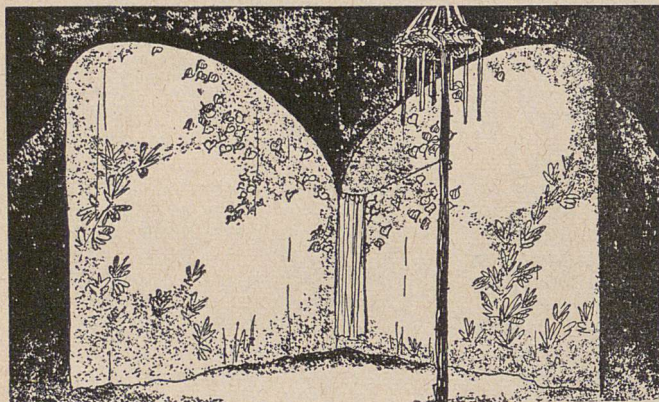
Pevná dekorace je doplněna ve scéně sál koleje a v Čimickém háji jemným polotransparentním šedobéžovým závěsem. Nejvhodnější materiál pro tuto oponu je molino. V obraze sál koleje je závěs normálně nasvícen ze středu žlutým světlem, aby byl co nejmotnější. V Čimickém háji je osvětlení poněkud složitější, vytváří zde jednoduchou zadní projekci. Použité aparáty jsou normální reflektory bez přidané optiky. Je to vlastně druh stínového obrazu, protože listy, které ohraničují a rozbíjejí pravidelné okraje světelných koutů, jsou naaplikovány přímo na oponě nebo jinak těsně za oponou zavěšeny. Do reflektoru je mimo barevného filtru vložena i rozptylka (pruhy matového nebo vlnitého bezbarvého skla v obyčejném rámečku na filtr).

Osvětlení dekorace i hracích ploch musí být značně jednoduché, protože složité osvětlení by brzdilo rychlost přestaveb. Snad nejvhodnější by bylo stabilní osvětlení hracích ploch a charakterizaci jednotlivých obrazů provádět pouze světlem jednoho nebo dvou reflektorů.

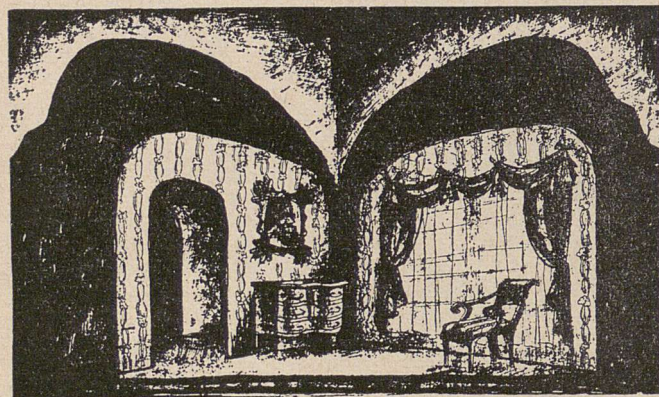
JINDŘICH DUŠEK

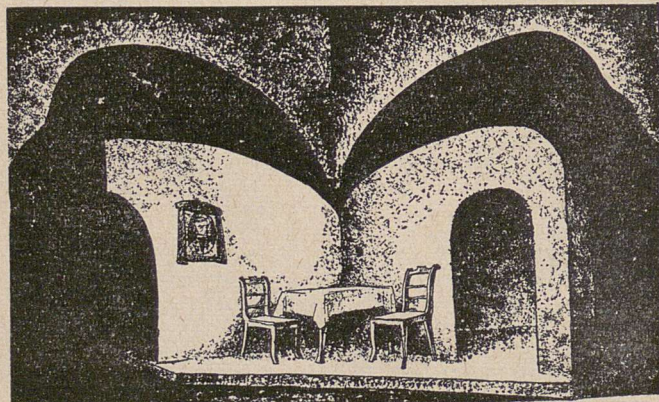
OBRAZ 4: STUDENTSKÝ POKOJ

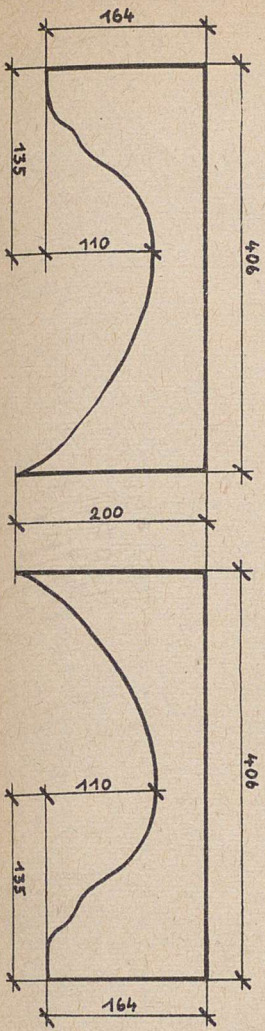
OBRAZ 7: HÁJ

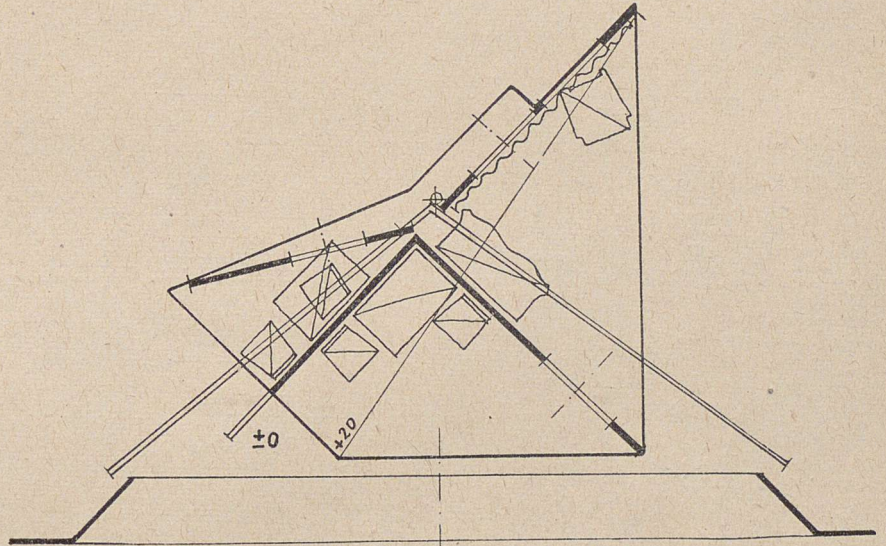
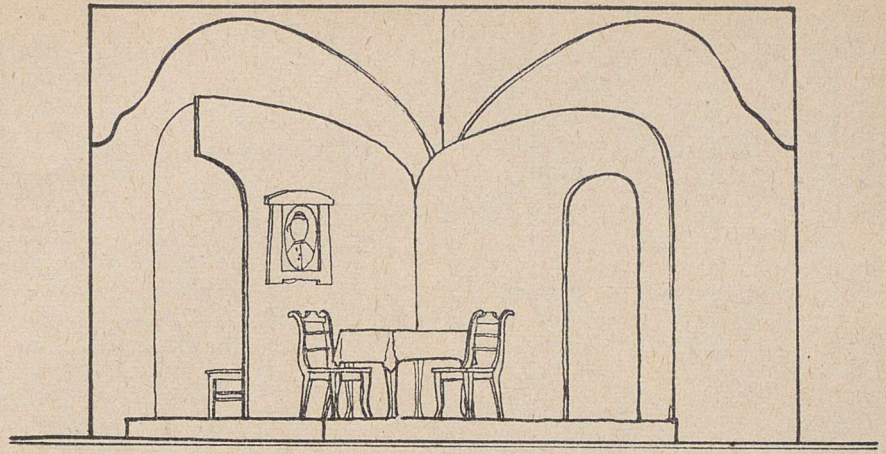
OBRAZ 3, 6, 8, 10: U ROUBÍNEK

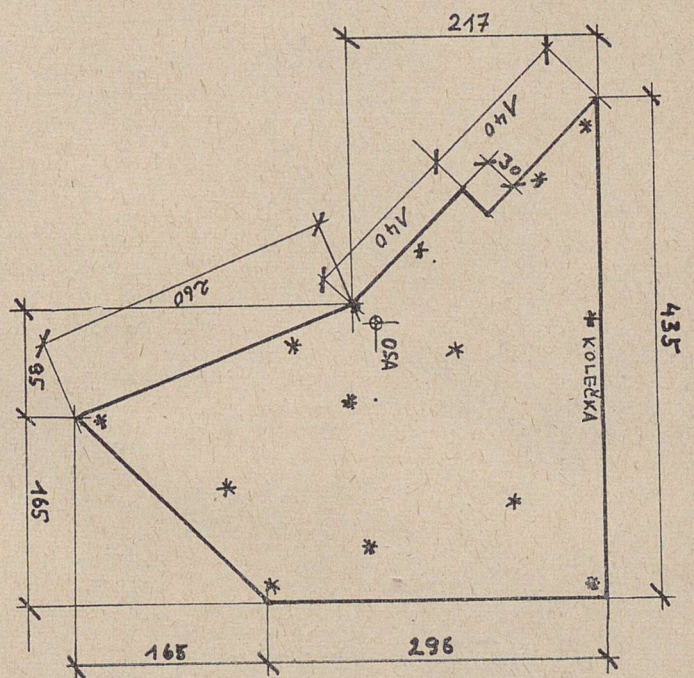
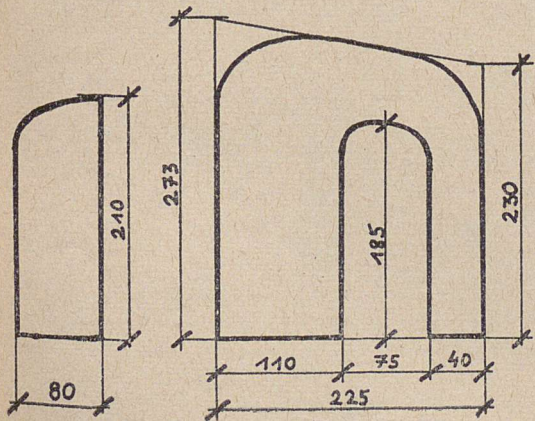
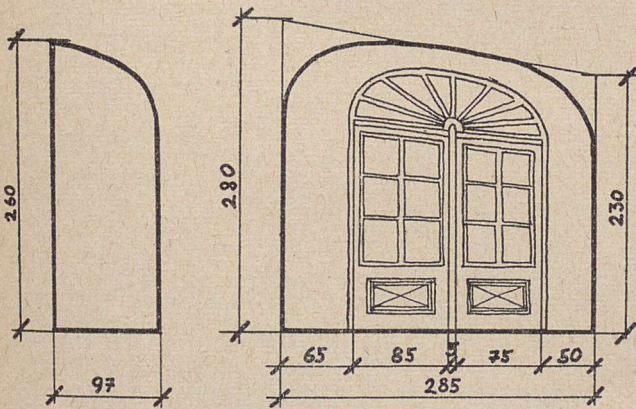
OBRAZ 1, 9: U SLEČNY ELIS

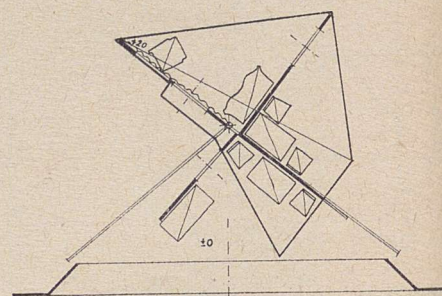
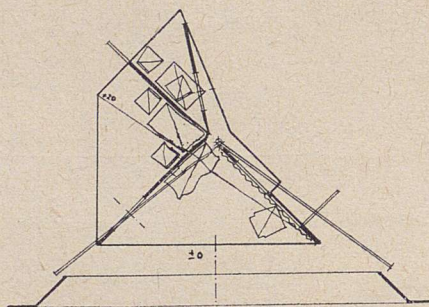
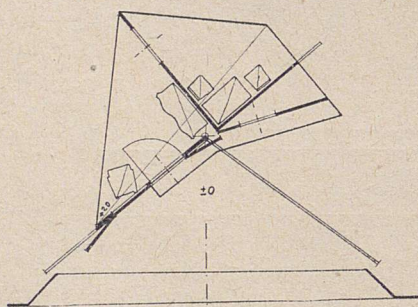
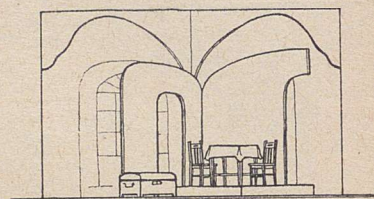
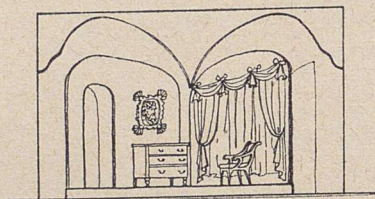
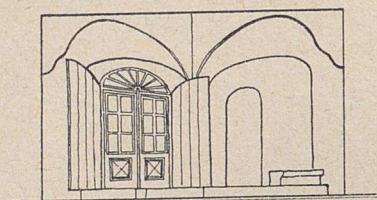
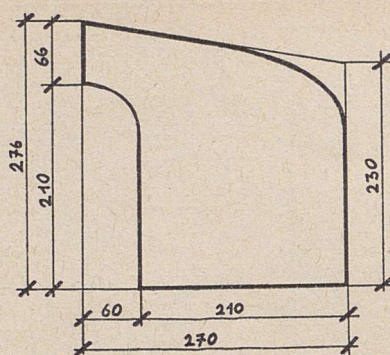
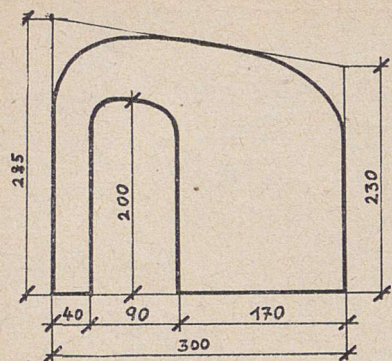
FILOSOFSKÁ HISTORIE ■ NÁVRHY JINDŘICH DUŠEK

U SLEČNY ELIS

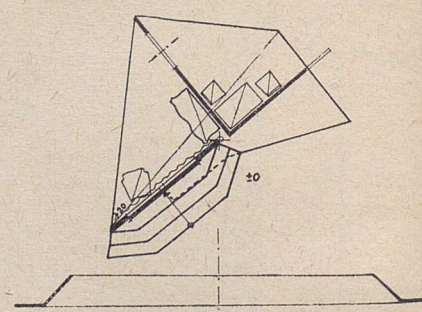
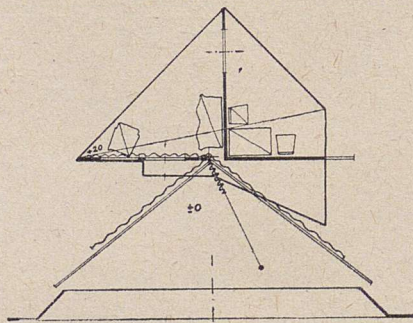
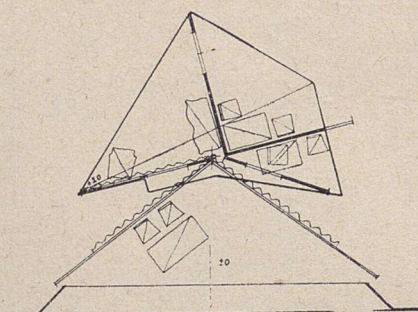
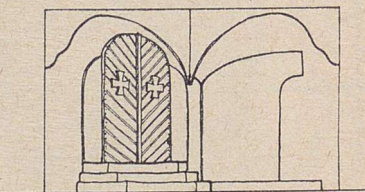
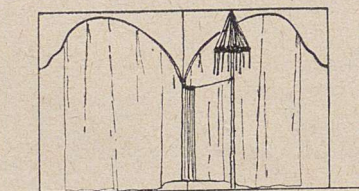
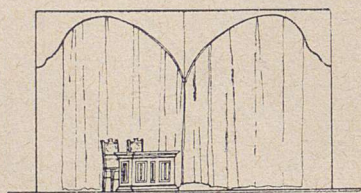
ALOIS JIRÁSEK
FILOSOFSKÁ
HISTORIE
NÁVRHY SCÉNY
JINDŘICH DUŠEK

OBRÁZ 2: PODLOUBÍ

OBRÁZY 3, 6, 3, 10: U ROUBÍKŮ

OBRÁZ 4: STUDENTSKÝ POKOJ

OBRÁZ 5: SÁL KOLEJE

OBRÁZ 7: HÁJ

OBRÁZ 11: PŘED KOSTELEM

Dne 24. ledna v časných ran-
ných hodinách
zemřel ve věku
38 let **Jaroslav
Jaroš**. Divadlo
„Haná“ ZK Sand-
rik Vyškov v něm
ztrácí aktivního
režiséra a herce.

Z jeho představení vzpomínáme zvláště na Duchcovský viadukt a Lucernu, která přivedla vyškovské ochotníky na prkna národní přehlídky. Jeho ochotnický elán dovedl vždy nadchnout všechny členy kolektivu k nejvyšším výkonům.

Soubor ZK Přerovských strojřen uvedl Kubánkovu hru Cena vítězného konce. Se souhlasem autorovým velmi radikálně, ale podle mého soudu správně zasáhl do autorova textu, spojil 3. a 4. obraz v jeden a další textovou změnou se pokusil přesněji vymezit podíl majora Evansona na vině tragédie Hirošimy. Poslední obraz, v němž se režisér St. Janoušek nebál jít za text a nad autora, vyzněl také v představení nejlépe. Nejpozoruhodnějším hereckým výkonem představení byl Evanson J. Doležala, který projevil vzácný cit pro míru v obtížných pasážích šílenství. Chybí jen malým akcentem na expozici negativních znaků postavy. V hereckém kolektivu převažují mladí lidé, jimž nechybí na vášnivém zaujetí pro divadlo ani na talentu (zvláště představitelka Alayn M. Jurečková); potřebují získat zkušenosti, prohloubit vnější i vnitřní techniku svého projevu. Nadprůměrnou úroveň měla scéna J. Chmelaře, dobře operující s třemi promítacími plochami (režisér jich využívá nedůsledně, jen k znázornění šílených majorových vidin). Mladý přerovský soubor pracuje cílevědomě a je na postupu.

11. ledna zemřel **Josef Matoušek**, zakládající člen souboru „Tyl“ ZK dolu Vrbenský ve věku 69 let. Od ledna r. 1918 patřil k nejprůboj-

nějším členům souboru, přesvědčeným, že ochotnické divadlo je na světě proto, aby pomáhalo svět přeměnit. V dlouholetém předsedovi a organizačním pracovníkovi, poslěze v čestném členu souboru odešel dobrý člověk a nezapomenutelný zástupce staré tylovské gardy.

J. Kůrka

Divadelní kroužek v Blatnici p. Sv. Ant. uvedl ke Klicperovu výročí jeho Potopu světa, pro děti Zkoušky čerta Belinka a v mově otevřeném sálu Tajovského Nový život.

F.

Ve Stonařově na Třeštsku má ochotnické divadlo dobrou tradici. Za posledních 15 let zde kroužek osvětové besedy (dříve pod jiným jménem, ale titíž lidé) sehrál celkem na 30 her, které nacvičil režisér František Svoboda. Věnoval už čtvrt století práce vesnickému ochotnickému divadlu. Poslední inscenací souboru byla veselohra M. Baluckého „Když ptáčka lapají“.

K. P.

VYŠKOV

PŘEROV

SOUŠ

BLATNICE

STONAŘOV

Záběr z Pavličkovy hry Chtěl bych se vrátit v provedení souboru „Jaslo“

OCHOTNÍCI V UNIFORMĚ

Náš vojenský divadelní soubor „Jaslo“ vznikl na podzim roku 1958 díky několika nadšencům, jako byli soudruzi Prchal, Blecha, Rektořík, Fuxa aj. Potíže má každý ochotnický soubor, ale o vojenském to platí dvojnásob. Jen si představte, že při nácviku hry je náhle odvoláno třeba několik soudruhů — a můžete začít znovu. Jiný závažný problém, zřejmě „specifický“ — je nedostatek žen ve vojenských souborech. Dá to mnoho vysvětlování a přemlouvání, než rodiče dovolí děvčatům hrát divadlo s vojáky. A tak většinou hrajeme s obětavými a nadšenými civilními zaměstnankyněmi vojenské správy a soudružkami z vojenské nemocnice. Jevíště jsme si vybudovali z bývalého estrádního pódia, doslova od základu sami. Stálo to mnoho svátků, večerů, mnoho volného času našich vojáků, kteří ho mají tak málo. Ale i to jsme překonali. Psali jsme o překážkách hlavně proto, že mnohdy slyšíme názor — na vojně je to jednoduché, lidé jsou pohromadě, vydá se rozkaz a je to. Tak to je omyl. Ochotnická činnost přichází na řadu až po splněních pracovních povinnostech, stejně jako u souborů civilních.

Náš soubor nacvičil v roce 1959 Kohoutovu hru Taková láska a hru F. Pavlička Chtěl bych se vrátit. Obě hry byly vojáky velmi dobře přijaty, a to nám dodalo chuti do další práce. Takovou lásku jsme hráli patnáctkrát, se hrou Chtěl bych se vrátit jsme uskutečnili 17 představení. S představením Takové lásky zúčastnili jsme se Armádní soutěže tvořivosti, kde jsme se probojovali do krajské přehlídky. — Naši velitelé nám vycházeli všemožně vstříc, máme však velký nedostatek materiálního vybavení. Nebýt Okresního osvětového domu a Západočeského divadla v Klatovech, těžko bychom asi mohli pracovat. Zvláště soudruhům ze Západočeského divadla chtěli bychom touto cestou poděkovat za radu i pomoc. — Letos pilně nacvičujeme Cachovu veselohru Moje teta — tvoje teta, s kterou se chceme přihlásit do soutěže.

• • •

Prosím ty čtenáře, kteří vědí, že v jejich městě kdysi s ochotníky nebo s profesionálními herci vystoupila Hana Kvapilová, aby mi laskavě podali zprávu. Stačí zcela jednoduchá informace na adresu: Dr. Frant. Černý, Na poříčním právu 4, Praha 2.

Z OCHOTNICKÉHO ŽIVOTA

◉ TÁTOVI MLADÝCH OCHOTNÍKŮ

„Slovo patří teď vám, mladým. Vy musíte dát chuť a elán, my už se přidáme,“ tak asi nám to říkal soudruh František Kolbaba, člen dramatického odboru „Bozděch“ v Libáni. Kolik však chuti a elánu, kolik pevné vůle a lásky k ochotnickému divadlu měl on sám! Více než třicet let práce na ochotnické scéně s vytvořením sedmdesáti představení je bilancí sice stručnou, zato nabitou houževnatou prací a chutí tvořit. A láskou k mladým lidem.

Hrál, co bylo třeba. Od těch nejdrobnějších postavíček až ke kořenům vyzrálosti a náročnosti — k Dubskému, Vojnarovi... Tyl, Jirásek, Klicpera, autoři známí i neznámí, postavy defilují v dlouhém zástupu a ztrácejí se v nedohledném horizontu.

„Mě někdy tak mrzí, že mladí lidé — a velmi často takoví, kteří mají předpoklady stát se dobrými ochotníky — přistupují tak vlažně ke svým rolím. Pro mne byla každá úloha svátkem,“ stěžuje si a na chvilku zvažuje. A už vzpomíná na své zážitky i na libáňská divadla v přírodě, jak scénu pro Maryšu stavěli celý týden, jak si musel vzít kvůli tomu dovolenou a šedesát lidí jak hrálo. A na scénu jak vyjely dva páry vyšňořených koní... „A teď aby člověk vybíral hru o pěti, šesti lidech, s jednou scénou a ještě aby všechny ženy ve hře byly mladé, krásné a měly všechny hlavní role!“

„Ale proč vzdychat po minulosti,“ říká František a zase se usmívá. Není náhodou, že byl jeden z prvních, který podpořil iniciativu mladých při inscenaci Klicperových Tří hrabat a sám si v ní zahrál.

Přejeme našemu zlatému tátovi mladých ochotníků z Libáně k té jeho sedmdesátce, aby brzy sehrál své sté představení.

O. Rajman

Soubor OB ze sklářského a havířského Dolního Rychnova n. O. zde 23. ledna uvedl Stanislavovu hru Návštěva nepřítelů v režii soudr. Krystla st., který zároveň úspěšně vytvořil postavu dědy z této hry. Soubor je složen převážně z mladých nadšených lidí, kteří v ochotnickém divadle teprve začínají. Okresní porota jim zvláště doporučovala soustavnou péči o řeč na jevišti, která byla největší slabinou představení. J. M.

LOKET

ZBÍROH

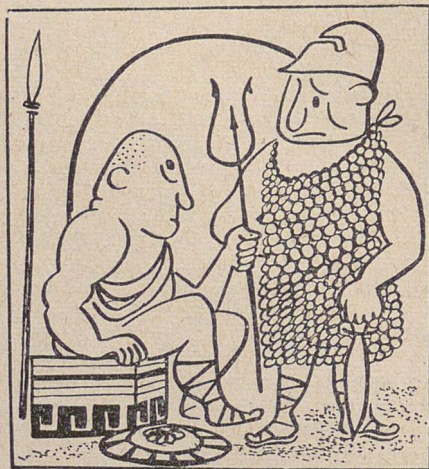
Poslední inscenací souboru ZK Zbirovia byla veselohra „Lazebník sevillský“. Režisér a představitel hlavní role Karel Soukup, posluchač AMU, uvedl komedii ve vtipné inscenaci. Škoda jen, že výkony členů kroužku, s výjimkou V. Hobla, nedosahovaly úrovně hlavního představitele. Slabinou celého představení byly zpěvy. Neúměrně vysoká režie představení byla pro pokladnu souboru neúnosná. F. Frýda

SLANÝ

Dramatický kroužek ZV ROH při ONV uvedl drama Františka Frýdy Sylva. Vyprodané hlediště divadla Zd. Nejedlého nebylo zklamáno. Režisér J. Šrajzer dokázal, že nechce chodit starou vyšlapanou cestou obvyklých inscenací. Použil polyekranové projekce a vytvořil tak na střídmé scéně J. Fencla působivý obraz. Dobře byla do textu zapojena scénická hudba P. Čady a dr. M. Dražana. V představení, které značně převyšovalo běžný ochotnický průměr, vynikla herečky zvláště V. Svobodová v titulní roli, již zachycuje náš snímek v dialogu s por. Čermákem [J. Kolář]. M. Pešek

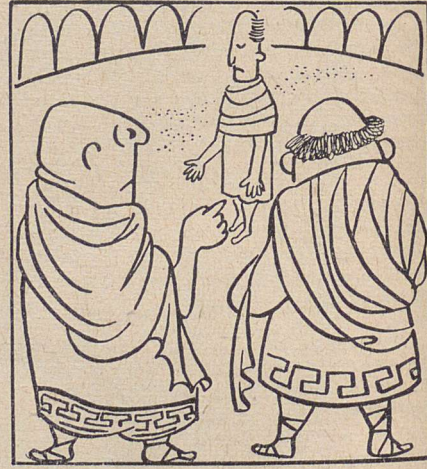
L I D S T V O Ř Í M S K É

A kam půjdeme po premiéře, pane kolego? — Když to dobře dopadne, tak do špitálu.

Vy zatracený Lukiáne, jestli nepřestanete psát satiry na komunální vodovody, tak vás hodím lvům.

Tenhle u nás hraje jenom šťěky, protože to je křesťanský pes.

v Malostranské besedě se představil dramatický kroužek ZK Stavební izolace — Thalia, který jsme mohli po několika sezón sledovat v divadelním sále v Praze 7. Ke svému prvnímu představení v novém působišti si vybral u nás málo známou detektivní hru polského autora K. Wilczyńskiego Smrt přichází každý měsíc. — Jaký je obsah hry? Pavel, vedoucí pracovník blíže neurčeného podniku ve Varšavě, nemocný srdeční chorobou, zemřel náhle jednoho večera uprostřed své rodiny a přátel. Samotná hra začíná za měsíc po jeho smrti, kdy se sejdou všichni při této smrti přítomní a dochází k rekapitulaci onoho večera. Hra je psána jako střídání dvou časových rovin, prolmutých subjektivně zabarveným pohledem každého účastníka. Je vzneseno podezření, že Pavel nezemřel přirozenou smrtí a dochází postupně k obvinění a podezření všech přítomných, protože každý z nějakého důvodu zamlčel nebo úmyslně zkreslil některou podrobnost. Během večera dojde k událostem, které se úplně podobají situaci před měsícem, neboť přítel zemřelého a jeho nástupce v zaměstnání je nemocen stejnou chorobou a jen rychlý zákrok lékaře nedovolí, aby celá situace měla i stejný tragický konec. Jediný lékař zná od začátku příčinu smrti, kterou nevědomky způsobí stará hospodyně, když těsně po injekci lékaře podá v nestřeženém okamžiku nemocnému Pavlovi jeho dřívější lék. Tyto dva preparáty použity těsně po sobě přivodí srdeční mrtvici. Pravdu je nucen říci lékař, až když je sám obviněn, že injekci zavraždil nemocného Pavla a když jen rychlým vyražením sklenice s lékem zabránil opakování případu u Pavlova přítele. — Jelikož ve hře samé není mnoho přímé dramatické akce, byl autor nucen pointovat hru celou řadou psychologických zámků a zvratů, aby dosáhl napínavého účinku. To se mu nedaří v průběhu celé

PRAHA

PADESÁTKA JOSEFA MÖLZERA

Když jsem v č. 2 Ochotnického divadla přečetl zprávu, že se Karel Minc dožil padesátky, vzpomněl jsem si, že se jeho spolužák, stejně tak zasloužilý pracovník v oboru ochotnického divadla, Josef F. Mölzer, dožil 15. února 1960 téhož věku. Kulturní novinář a divadelní pracovník začal v prostředí Malostranské besedy, kde vykonal velký kus úctyhodné práce. Před časem se objevil v Mladé frontě článek Oldřicha Kryštofky, který vzpomíná neohrožené činnosti této scény za protektorátu, vzpomíná tajných inscenací děl Gézy Včeličky, které za zavřenými dveřmi posilovaly českého diváka. A kdo byl skryt za těmito domnělými schůzemi Malostranské besedy? Jména Frant. Smažík, J. F. Mölzer, L. M. Pařízek, B. Mach a další. Jubilant je autorem bezmála dvaceti rozhlasových her, které se čestně umístily v mnoha soutěžích. Psal původní dramata z ovzduší jižních Čech, ale i z osvobozeneckých bojů. Jeho Hlas nejsilnější (provedeno s O. Beníškovou a K. Högre) a četné další hry patří k pozoruhodným dílům rozhlasové dramaturgie. Jubilant je pilným návštěvníkem Jiráskových Hronovů, kam zajišťuje jako novinář sledovat růst a nové cesty našeho ochotnického hnutí.

K. Doležal

TŘEBÍČ. Soubor ZK Zálesí v Humpolci sehrál v Třebíči v rámci krajské konference LUT 30. ledna Simonovovu hru Ruští lidé. Soubor má velmi četné a zkušené herecké kádry, které ho opravňují k vysokým úkolům. Představení však trpělo nedodělaností, úspěchaností, nedostatečnou přípravou, zaviněnou datem konference, jež se nekrylo s plánovaným termínem premiéry. Vystoupení lze tedy spíše pokládat za zkoušku, spojenou se zevrubnou a prospěšnou kritickou diskusí. **en**

hry stejně a velmi často jeho hra zapadá do množství epických a příliš popisných scén, charakteru spíše literárního. Tady je i největší nebezpečí pro inscenátory. Záleží na režijním pojetí, aby psychologickým vedením herců dokázalo tato místa překlenout a udržet divákovu pozornost bez větších poklesů. To se podle mého názoru plně nepodařilo režisérovi a výtvarníkovi D. Memclovi, který inscenuje drama bez větších úprav a zásahů do textu. Na jedné scéně, zbytečně přeplněné nefunkčním nábytkem, pojímá hru vysloveně staticky a nedokáže ve

všech případech vést herce k psychologické kresbě jednotlivých postav a spojuje se pouhou reprodukcí autorova textu. Proměny jednotlivých časových rovin, probíhající v naprosté tmě, působí pak příliš monotónně a epicky. Z herců zaujme nejvíce Z. Chytráček v roli lékaře, který ve výrazné masce i mimickém a hlasovém projevu nejlépe plní svůj úkol. Možno říci, že soubor Thalia neměl tentokrát šťastnou ruku při výběru a obsazení hry a že jsme jej viděli již v lepších inscenacích.

Jaroslav Hybín

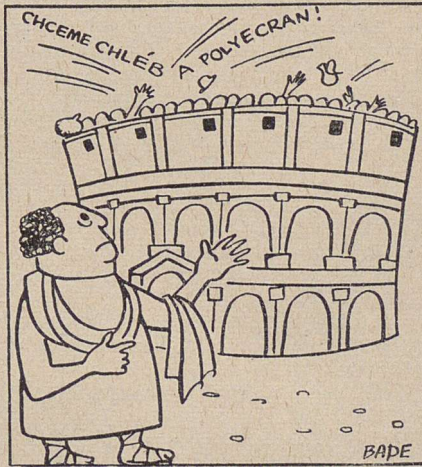
A T H Á L I E ARÉNY

Krucí, zas neslyším náповědu a teď nevím, co mám s tím lvem udělat.

Hele, Petronius, my jsme to s tím navícením Říma drobátko přehnal!

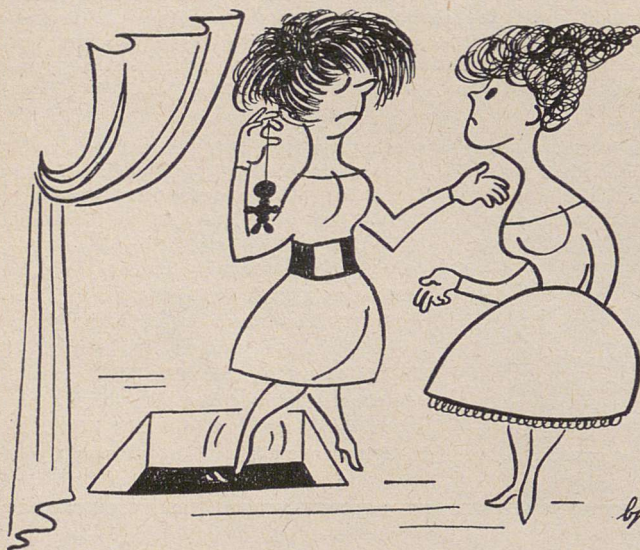

No prosím — a je po klasickém Římu!

AUTOŘI, POZOR!

Slovenský výbor Československého svazu požární ochrany v Bratislavě vypisuje soutěž na celovečerní hry a malé jevištní dramatické útvary [jednoaktovky, agitky, scénky, pásma, písně] ze současného života s požárníckou tematikou. Soutěž začala 1. 2. 1960 a končí 31. VII. 1960. Vyhlášení výsledků bude 30. srpna 1960. Ceny soutěže: A. — 1. cena Kčs 5000,—, 2. cena Kčs 3000,—, 3. cena Kčs 2000,—; B. — 1. cena Kčs 3000,—, 2. cena Kčs 1500,—, 3. cena Kčs 500,—. Soutěže se může zúčastnit každý občan ČSR. Práce ve třech exemplářích strojem psaných česky, slovensky nebo maďarsky je třeba zaslat nejpozději do 31. července 1960 na adresu Slovenský výbor Československého svazu požární ochrany, Bratislava, Vajanského nábř. 8. Podrobné informace zašle na požádání Slovenský výbor ČSPO.

Osvetový ústav v Bratislavě vypsal dnem 15. února 1960 soutěž na divadelní hry pro děti a mládež. Soutěž končí 15. října 1960. Je dotována vysokými cenami (10 — 6 — 4 — 2 tisíce Kčs) a může se jí zúčastnit každý československý občan, který zašle hru ve třech exemplářích a anonymně (pod heslem) na adresu divadelního oddělení Osvetového ústavu, Bratislava, Červenej armády 25/I. K práci připojí zalepenou obálku se svým jménem a přesnou adresou. Až do 15. října nesmí být soutěžní práce zveřejněna ani inscenována a Osvetový ústav má po skončení soutěže právo dát hru k dispozici ochotnickým souborům i zadat k vydání neb k rozmnožení. Do soutěže se přijímají jen původní práce, vhodné pro mládež nebo dětské obecnstvo, dramatizace jsou vyloučeny. Vyhlášení zvláště očekávají, že se autoři budou zabývat tematikou bojů KSČ a dělnické třídy v minulosti jakož i současnými problémy života naší mládeže a dětí, tématy, v nichž se zrcadlí úspěchy socialistické vědy v životě člověka. Rozsah práce není omezen.

Má drahá, na jevišti jsem bez talismanu úplně vedle.

DOBRÁ VĚC

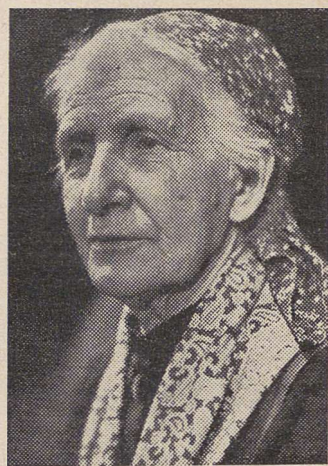
Aby byl ochotnickým souborům, divadelníkům, všem čtenářům a zájemcům o divadlo usnadněn výběr i nákup divadelní literatury, byly ve všech krajích zřízeny **speciální prodejny divadelní literatury** u těchto prodejen n. p. Kniha: Kniha 2069, Praha 1, Staroměstské nám. 16, telef. 221787

- 0201, České Budějovice, třída 5. května 40, telef. 3906
- 0320, Plzeň, Tylova ul. č. 2, telef. 4903
- 0401, Karlovy Vary, dům Atlantik, telef. 4504
- 0501, Ústí n. L., Velká Hradební 2
- 0625, Liberec, nám. Bojovníků za mír 22, telef. 3471
- 0738, Hradec Králové II, Stalinova tř. 7, telef. 4236
- 0820, Pardubice, Stalinova 65, telef. 3425
- 0808, Chrudim, Stalinova 120, telef. 266 (středisko loutkářské literatury)
- 0912, Ledeč nad Sázavou, Gottwaldovo nám. 9, telef. 80

- 1027, Brno, Běhounská 22/24, telef. 36105
- 1104, Olomouc, Pavelčíkova 20, telef. 4892
- 1230, Gottwaldov, Soudní 5, telef. 3614
- 1329, Ostrava I, Smetanovo nám. 1, telef. 20302

Tyto prodejny jsou v daleko větší míře zásobovány divadelní literaturou a chtějí také úzce spolupracovat s poradními sbory pro divadlo i se soubory, jimž chtějí zasílat pravidelné informace, bulletiny a prospekty o vydané i připravované divadelní literatuře, o nových hrách apod. Všem zájemcům, souborům i jednotlivcům, kteří zašlou svou adresu (nejlépe se jménem a adresou vedoucího souboru) buď přímo prodejně ve svém kraji nebo nakladatelství Orbis, Stalinova 46, Praha 12, budou zaslány veškeré informační materiály, podle nichž si mohou pořídit potřebnou literaturu, divadelní hry, metodické příručky i jiné knihy o divadle obecně buď písemně nebo telefonicky ve specializované prodejně a budou mít záruku, že jejich objednávka bude obratem vyřízena.

OCHOTNICKÉ DIVADLO ROČNÍK VI Č. 4 DUBEN 1960

ANTONIE JIRÁSKOVÁ V ROLI
BABIČKY V JIRÁSKOVĚ LUCERNĚ.
Soubor ZK MAJ Hronov,
foto M. Stránský

Vydává ministerstvo školství a kultury
v nakladatelství Orbis,
národní podnik, Praha 12, Stalinova 46
Vedoucí redaktor JIŘÍ BENEŠ
Grafická úprava František Skořepa
Redakce: Praha 12, Stalinova 3
telefon 220957
Vychází začátkem každého měsíce
Cena jednotlivého výtisku 3 Kčs
Tiskne Knihtisk, n. p., závod č. 2,
Praha 12, Slezská 13
Rozšiřuje poštovní novinová služba
(PNS)

F - 051930

Z OBSAHU

Ideová a organizační koncepce	XXX. Jiráskova Hronova	73
Na počest 15. výročí osvobození	ČSR	74
O. Měsíček: K vnitřnímu životu	souborů	76
J. Valchář: Dobří ochotníci — dobří	budovatelé	77
M. Kapinus: Vesnický soubor		78
M. Jurák: O lidech, kteří mají rádi	divadlo	80
J. Horáček: Mladí kolem estrády		82
Abeceda ochotnického herce		84
Ochotnické divadlo ve světě		85
P. Grym: Ofelie a Angela		86
Profesionální divadla o spolupráci	s ochotníky	87
České drama 1945—1960, IV		88
Dilia		89
J. Dušek: Na pomoc ochotnické scénografii (Filosofská historie)		90
Z ochotnického života		93

Toto číslo mělo redakční uzávěrku
20. února, vyšlo 25. března 1960

O F E L I E

a

A N G E L A

dva velké výkony

českého jeviště

Mnoho již bylo napsáno o pomíjivosti hereckého umění, které žije jen přítomným okamžikem a v následující chvíli je již jen vzpomínkou. Zachytit chvíli soustředěné tvorby, v níž se napíná neviditelné pouto mezi tvořícím hercem a soustředěným divákem, pochopit a zaznamenat smysl postavy, její vnitřní život i její tvář — to je pro nás úkolem tím důležitějším, že se chceme na ochotnickém jevišti vždycky vděčně učit od mistrů profesionálního jeviště. Na výkonech Marie Tomášové v roli Ofelie ze Shakespearova Hamleta a Dany Medřické v roli Angely z Karvašovy hry Půlnoční mše (snímky dr. Jar. Svobody) se o to pokoušejí poznámky Pavla Gryma na str. 86 našeho časopisu.

Z K VAGONKA TATRA SMÍCHOV

Tento divadelní soubor patří po řadu let k nejlepším pražským ochotnickým kolektivům. V poslední době uvádí čs. premiéru sovětské hry bratří Turů „Útěk z noci“ a českou premiéru pohádkové hry Lichardové-Lokvencové „Vyměněná princezna“. Snímky Karla Mince zachycují v hlavních rolích sovětské hry R. Moučku, M. Salusovou, J. Doležalovou a J. Vojtíška, v rolích pohádky Z. Žáčkovou, E. Pacovskou, J. Brůžu a M. Jedličku.

